

Chapter 14 - Synopsis

The '**Foreword**' was written by Prof. Dr. Paul Schnabel, director of the Netherlands Institute for Social Research. In December 2010 his Institute published a report entitled *Wisseling van de Wacht: Generaties in Nederland* (Changing of the Guard: Generations in the Netherlands). In all probability, the Netherlands has this report to thank for being the best researched country as regards the pattern of generations.

Chapter 1 introduces generations. A thought experiment prefaces this introduction. Taking a hypothetical man, how would his life have developed if he had been born ten years earlier or ten years later? This thought experiment is also applied to a hypothetical woman. The thought experiment was devised by Goethe who included it in his autobiography published in 1830. If Goethe had been born ten years earlier, he would have been formed by Classicism; however, his actual date of birth occurred in a lee between Classicism and the Romantic Movement. During that lee he was able to prepare himself of his own accord for his part in the Romantic Movement, eventually becoming the leading light of the 'Sturm und Drang' movement.

In his autobiography, Goethe reflects on how major social events can affect not only the opportunities people are given during their lifetime but also the threats they face. What major social events influenced people's opportunities and threats in the 20th century and the beginning of the 21st? How did these major events amalgamate people into generations?

Those who were born in the Netherlands between 1930 and 1945 belong to the older generations. Whoever came into the world between 1945 and 1970 belongs to the baby boom generations. Those who saw the light of day after 1970 belong to the generations born after the baby bust. This generation pattern occurs not only in the Netherlands but also in other European countries, albeit with slight differences.

Two kinds of information are required in order to discuss generations in society. Firstly, highly simplified descriptions known as 'idealizations', which as regards generations constitute a name and a brief profile, including one or more roughly

defined years. Secondly, detailed descriptions as can be found in research reports.

A new mathematics discipline is essential for researching the pattern of generations, namely 'fuzzy logics', combined with pattern recognition.

Next, Chapter 1 discusses the pattern of generations in a nutshell, followed by how problems between generations can bring about policy action. It mentions 2012 as the *European Year for Active Ageing* as well as the *Europe 2020* strategy. An appendix to this chapter contains a description of the key concepts.

Chapter 2 pertains to 'Generations in Europe'. Those who wish to go deeply into generations are well advised to start by examining a comprehensive example. The example provided in this chapter was written on the strength of this recommendation. How did problems within and between generations bring about the European Commission's two policy actions as mentioned here? What instruments are there for implementing these policy actions?

Fortunately, examples can be given of successful sweeping social changes in which such policy instruments have been used. What can we learn from those experiences for the European Commission's sweeping long-term development strategies?

The 'active ageing' policy strategy assumes that such behaviour can increase among seniors in coming years. A 'hidden resource' is available. The chapter provides an example of how to measure this hidden resource, with results per member state. The *Europe 2020* policy strategy assumes that by implementing a few 'flagship initiatives' Europe can be protected from 'declining'. Which 'hidden resources' are waiting to be involved and what about experiences gained in the past with similar policy strategies?

An appendix at the end of this chapter discusses the core analysis model relating to generations.

Part I of the book presents the generations that can be found in a country as a whole and explores their hidden resources.

Chapter 3 centres on the Pre-War Generation (born roughly between 1910 and 1930) and the Silent Generation (1930-1945). What did the members of these

older generations experience during their formative years? Now, in 2012, these generations are already experienced in 'active ageing'. What can we learn from their experiences?

Chapter 4 discusses the Protest Generation (1945-1955) and Generation X (1955-1970). It pertains to those who were born during the early and the late baby boom. What did their formative period provide them? During that time conventional values were replaced by liberal values in most European countries.

Chapter 5 discusses generations born after the 'baby bust', starting with the Pragmatic Generation (1970-1985) and followed by the Unlimited Generation (1985 onward). The baby bust denotes a drop in the number of births to below an average of 2.1 children per woman.

Part II brings up some specific generations for discussion, while exploring the relevant hidden resources.

Chapter 6 examines generations in science. It builds on a book that describes processes of active ageing, i.e., H. Becker & J. Schroots (eds), *Releasing the Potentials of Senior Scholars & Scientists: Emerging Productivity in a new Era*, published in 2008.

Chapter 7 pertains to generations of teachers. The Netherlands is faced with an imminent shortage of teachers as a result of many cohorts of teachers retiring. How have similar problems been solved in comparable countries?

Chapter 8 considers generations and multilingualism. Have cohorts in the former Eastern Bloc countries, after experiencing the revolution during their formative years and after, improved their knowledge of the English language? Knowledge of the English language generates more opportunities for participating in the economic process. This chapter was written in cooperation with Zoltán Lippényi, who is exactly fifty years younger than the author of this book. Cooperation between seniors and juniors can be considered one of the hidden resources in these countries.

Chapter 9 pertains to social justice between generations. The need for intergenerational solidarity was first mentioned in connection with environmental issues. Sustainability was later also argued with respect to other sectors in society. Sustainability is interpreted here as 'fair play' between generations.

Chapter 10 discusses generational differences with respect to the environment. The environmental threat was presented in 1962 by Rachel Carson in her compelling book *Silent Spring*. Especially the deaths among the bird population ensuing from excessive spraying of agricultural pesticides drew people's attention at the time. The environmental issues were then raised in 1972 in a report by Dennis Meadows entitled *Limits to Growth*. The worldwide policy that was pursued as from 1972 with respect to ecological as well as demographic, economic and social sustainability is an example of successful systematic macro change. The success of the policy that is based on *Limits to Growth* depends heavily on the application of 'serious gaming'. The experience gained can be of great importance to the implementation of *Europe 2020*.

Chapter 10 also discusses generational differences as regards religion. Importantly, research shows that increased risk and risk awareness in society leads to increased religious convictions.

Part III discusses generations, science and strategy formation.

Chapter 11 discusses the question as to the extent that generation sociology and related scientific specialisms and disciplines are ready to support the current policy in Europe. A starting point for this contemplation is the mention that epidemiology has become the pivotal example for empirical sociology. As far back as the 19th century, sociologists already noticed that the study object of epidemiologists contains many ambiguities, as does their own study object. The sociologists capitalized on this by developing and applying specific research methods. Consequently, epidemiological research reference books contain a lot of information that can also be found in those for social scientific research.

Chapter 12 provides a more detailed analysis of similar developments in Europe in the recent past, after which the year 2012 as *European Year for Active Ageing* and the *Europe 2020* strategy are discussed in more detail. The seven 'flagship initiatives' are followed by seven cargo ships containing hidden resources. Will Europe learn sufficiently from the success of *Limits to Growth* to make the *European Year 2012* and the *Europe 2020* strategy a success? Will 'serious gaming' be brought into play again? Will a similar booster to *Limits to Growth* be published? The new policy strategies could be presented as *Limits to Risk*.

Part IV presents methods

Chapter 13 presents generational walks through the Dutch village of Doorn along with similar projects that can be used for educational purposes and that can be relevant to pupils, students and other interested parties.

Chapter 14 comprises a synopsis of the book.

Bonus chapter 15 contains 'Frequently Asked Questions'. This overview of relevant questions and subsequent answers will be updated regularly as from 2012. It will enable interested parties to follow the social debate. The following question will also be answered: How can 'serious gaming' be used in realising 2012 as the *European Year for Active Ageing* and as well as the *Europe 2020* strategy? This chapter also presents a conventional summary of the book.

Bonus Chapter added to the Book on Generations - Bonus Chapter 15: Frequently Asked Questions

15.1 General questions

15.2 Questions regarding theories

15.3 Questions regarding methods

15.4 Further questions

This set of frequently asked questions and related answers will be updated regularly. A Dutch translation will be supplemented shortly.

15.1 General questions

Could essay contests release the potentials of European Years'?

Frequently 'European Years' have been organized already by the European Commission, supported by NGO's. Until today, these annual campaigns did trigger little attention only in the member states and the Union as a whole. Each European Year a number of projects is organized in support of the event, but these projects also do not result in much attention. Consequently, the European Years are in need of an additional campaign that presents an overall image and charisma. The additional campaign will also have to present an integrated overview of the projects financed in the European Year.

In the European Year 2012 the theme is: 'active ageing and solidarity between generations up to 2020'. The first component requires attention to the specific characteristics of the generations of seniors involved in the period 2012 to 2020. The second component implies co-operation between members of generations, but also social justice between generations. This component is closely related to the concept of sustainability. This is because sustainability is defined as 'fair play' between generations. The third component is related to the policy document 'Europe 2020', issued by the European Commission. This policy document advocates strategies for smart, sustainable and inclusive growth up to the year 2020. In support of EY2012 the EC has made available two documents: '2012: Everyone has a role to play' and 'Manifesto for an Age-Friendly European Union by 2020'.

The theme for EY2012 requires substantial background information regarding the knowledge and know-how on generations in society provided by the social sciences. Regarding this background information this book has become available.

Essay contests have been applied with positive outcomes in the past, as we saw in chapter 12. For instance essay contest focussing on the analysis of threats and opportunities. Looking not only for a problem analysis but also for problem solutions. With regard to the European Year 2012, essay contests organized to achieve these aims are proposed.

In EY2012, essay contests are proposed to focus inter alia on the following categories:

- Youngsters in secondary education.
- Students in higher education.
- Members of senior and junior generations co-operating in organizations.

Furthermore, dialogues are proposed to be held between directors of projects financed in the course of EY2012 and members of junior generations. These dialogues will have to demonstrate the integration of the projects in the EY2012 campaign as whole.

In 2012, the essay contests will be organized as a pilot, as a try out, on a limited scale only. The theme for EY2012 will play a major role. The experiences gained with this campaign will enrich the campaign in EY2013 on 'citizens'. They will also prove to be valuable for organizing later EY's. Primarily because two components of EY2012 will be continued in later EY's. First: solidarity between generations, taking into account co-operation between generations but also social justice between generations. Second: The strategy advocated in 'Europe 2020', aiming at smart, sustainable and inclusive growth, defining sustainability as 'fair play' between generations.

In EY2012, the essay contests will be held in each member state that decides to participate. A jury in each participating member state will select candidates for a longlist. An international **jury will select candidates for a shortlist and following this will select the three** winners in each of the above categories, to be presented at the international essay festival, to be held in the Fall of 2012.

I will return to issues related to the proposed essay contests later on in this chapter.

Why is this book called 'a living document'?

A living document can be supplemented or rewritten after its formal publication. The author gets an opportunity to change his book. In a restricted format readers are allowed to supplement information. A wider format allows readers to contribute to a rewriting the book. In this book, readers are invited to react according to the restricted format. Their contributions are invited by Twitter (@beckerhenk).

First, in this bonus chapter new developments will be documented. The pattern of generations does frequently change in many countries. New publications become available and a selection require to be added to the book.

Second, reactions from readers often require an answer. Reviews in journals can be based on mistakes. As an example I would like to draw attention to a review of the manuscript in which the absence of notes in the book was criticized. The reviewer evidently was unaware of the fact that in the book the APA style (American Psychological Association) is applied. The APA style abstains from notes in scientific publications.

Third, the book will have to play a role in a number of campaigns. The contributions to the campaigns will require discussions. As an example we mention 2012 ...

What is so special about the painting of 'The three Generations'?

Generations in society have been seriously discussed first by Wilhelm Pinder in *Das Problem der Generationen in der Kunstgeschichte Europas* (Berlin 1926). It was no coincidence that Pinder discussed generations in art history. Art historians have a tradition of identifying generations of painters and other artists and presenting descriptions of these generations. The painting by Charley Toorop is dated 1950. We see three representatives of three generations of painters in the year 1950. A member of the generation of impressionists: Jan Toorop. A member of the generation of realists: Charley Toorop. A member of the generation of magic realists (later becoming a member of the generation of abstract painters): Edgar Fernhout. The knowledge we have in general about the pattern of generations of painters provides us with an opportunity to understand what Charley Toorop had in mind when she called her painting 'The three Generations'. Of course she also confronted us with a painting of a father, a daughter and a son. If we look at a pattern of generations in society consisting of senior generations, midlife generations and junior generations, we do not have enough information about this pattern to be able to describe and discuss it without further information.

Pinder demands attention for 'the non-contemporaneity' of the 'contemporaneous' (Becker, 1990, p.6). His most powerful example is the observation that manneristic paintings paintings by Greco as well as high-baroque paintings by

Robens come from the samen time. Pinder argues that the period in which artists are born, grow up, and are educated, has a strong influence on the problems which they put forward after their education and during their working life. The sense of belonging to a certain birth Group unites artist. 'Es gibt 'Generationen' von normalerweise überwiegend einheitlichem Problemcharakter, Generation ist ein Stilwert', according to Pinder (1926, 27).

Pinder sees a generation of artists being characterized by a common 'entelechy', literally meaning the pursuit of a common aim. Basically, Mannheim agrees with Pinder, but he reproaches him with romantic immoderation and an over-schematizing of the history of arts on the basis of the generations he has identified.

As soon as we look at patterns of generations outside the area of art, we do not find generations specified as far as in the history of art. In chapter 1 of this book we have introduced the concepts of general and specific generations. In most cases members of society have learned about stereotypes for each of the general generations that exist in social reality. In some cases patterns of specific generations show stereotypes also. These stereotypes are not cristallized as much as in art history and therefore there are no paintings that could inform us sufficiently about the characteristics of the generational patterns we are interested in. In stead of looking at a painting we will have to reflect on our stereotypes and to study research reports and discursive descriptions.

Are we our brains, but just as well our generation?

In 2010, Dick Swaab, a brain researcher, published *We are our Brains, from womb to Alzheimer* (Wij zijn ons brein: van baarmoeder tot Alzheimer). His book became a bestseller in the Netherlands. From conception until death, Swaab systematically described how our brain dominates our behaviour. He writes about the relationship between nature and nurture and he stresses the importance of nature in the balance between these two extremes.

The impact of this book is primarily to be explained by its dialectical approach. Each reader has to reflect himself or herself on the balance between nature and nurture. Without this fascinating dialogue the book would have attracted much less attention.

Are we our brains, but just as well our generation? In our opinion, this question

has not been asked frequently enough. We expect that in the near future already this question will arise on a large scale. Which aspects have to be taken into consideration?

First, we will have to look again at the ideas of Goethe cited in the first chapter of this book: 'Each of us, born ten years earlier or later, would have become a completely different person with regard to education and image'. In the social sciences, a substantial number of research projects has looked at 'birth and fortune'. As an example I mention the book by Richard Easterlin: *Birth and Fortune* (1980). Easterlin has focused inter alia at 'the accident of birth: generation size and personal welfare', also at 'the economic fortunes of young adults'. One of his conclusions reads: 'Those whose year of birth brought them to the labor market in a period of mass unemployment often were scarred for life'. (p. 145).

Second, the formative period in the lifecourse requires our attention again. In the first chapter we learned that research has shown serious impacts. Intelligence and memory capacity of individuals are influenced by major events in society occurring during their formative years. Also research on technology generations indicates that confrontation with technological change in the formative period often has lasting effects on the behaviour of individuals, as we saw in the first chapter.

Third, the fate of each generation in the course of its existence has to be explored, often to be followed by action. To minimize inequality between generations. To minimize the wasting of opportunities.

15.2 Questions regarding theory

Which models of empirical research and theoretical explanation have been applied in the book?

I expect quite a lot of questions regarding the models applied in the book and for that reason I will summarize them shortly.

As an axiom I take the statement that in sociological studies relatively much ambiguity has to be dealt with.

As a consequence of this axiom I have adopted the key model of fuzzy logic and

chaos theory. This model applies fuzzy set approaches and ideations.

Fuzzy set approaches are based in most cases on operational definitions. These definitions explicitate how the phenomena ought to be measured, or have been measured. Let me give an example. In research on generations we often encounter that the effect of major events are delayed in time. Consequently, the boarderlines between generations often show irregular lines.

Without ideations science is impossible. Ideations are global descriptions of phenomena.

The relationships between fuzzy logic approaches and ideations can be illustrated by using a model showing four levels of abstraction:

1. General models.
2. Specific models.
3. Hypotheses related to the models ad 1 and 2.
4. Predictions derived from the hypotheses.

Testing of the predictions derived from the hypotheses require operational definitions.

The book deals with a research program on generations in society that still is in its infancy. Many questions are still open, waiting for empirical research and theoretical explanation.

In the book, in many cases we read texts that represent ideations, supplemented with the outcomes of empirical research using operational definitions. The pattern of empirical research often does not cover yet the pattern of ideations presented.

The book is based on the analytical tradition in sociology. As a reference can be presented P. Hedström & P. Bearman (Eds) (2009). *The Oxford Handbook of Analytical Sociology*. Oxford: Oxford University Press.

Which model has been applied to come to grips with sustainability?

As we saw in earlier chapters, the discussion about social justice between generations was launched by Rawls (1971). The discussion continued during the emergence of the environmental movement, for instance in *Limits to Growth* (1972), introducing methods like science courts. The concept of sustainability was

coined in *Out Common Future* (1987). A recent continuation of the discussion has been a policy document replacing the Lissabon Strategy 2000 - 2010. The new policy document advocates 'smart, sustainable and inclusive growth'.

Sustainability includes (a) environmental sustainability, (b) demographic sustainability, (c) economical sustainability, and (d) social sustainability. In many cases, more than one type of sustainability is involved.

15.3 Questions regarding methods

Which consequences has the introduction by mathematicians of fuzzy logic and related methods?

Fuzzy logic has to be applied in particular with regard to systems that show a relatively large degree of ambiguity. Patterns of generations and their dynamics evidently are full of ambiguity. For instance because age, period and cohorts have to be taken into consideration. As an illustration we point at the fact that the number of paintings dealing with two or three generations in society is extremely scarce. The isolated position of painting of the three generations by Charley Toorop as an illustration of this restriction.

Generations in society constitute fuzzy sets. Operational definitions should be applied to come to grips with them as soon as research has to lead to precise and reliable descriptions.

In order to facilitate the discussion of the fuzzy sets, idealisations have to be applied. This implies, that part of reality is isolated, irrelevant aspects are left out and we abstract from external influences. Without this kind of idealisations the natural sciences are impossible (Broer et al., *Chaostheorie*, 1995: 141). In the same way, idealisations are required in social research.

By applying fuzzy logic and idealisations this book substantially innovates the research on generations in society.

Which social change has been detected in the typologies of generations institutionalized in society?

In 1998, Diepstraten, Ester and Vinken published *Mijn generatie. Zelfbeelden, jeugdervaringen en lotgevallen in de twintigste eeuw*. Tilburg: Syntax Publishers (*My Generation. Self images, experiences in youth and happenings in the*

Twentieth Century). Diepstraten et al. described the stereotypes used in Dutch society to discuss generations as sets of contemporaries. The major outcomes of their research project have been summarized in the book on *Generations of Lucky Devils and Unlucky Dogs* (2012).

In 2008, Ester, Vinken and Diepstraten have published *Mijn generatie, tien jaar later: Generatiebesef, jeugdervaringen en levenslopen in Nederland*. Amsterdam: Rozenberg Publishers. (*My Generation, ten years later. Consciousness of generations, experiences in youth and lifecourses in the Netherlands*). In this follow-up study, they describe the stereotypes institutionalized ten years later than those described in their earlier book. For instance, the stereotype 'Protest Generation' is replaced gradually by the stereotype 'Babyboom Generation'.

We expect that this kind of follow-up research will become a tradition in the sociology of generations, in the Netherlands but also in other countries.

15.4 Further questions

For which readership has the book been written?

The book provides information on developments in the pattern of generations and in generation-conscious strategies for:

- Lecturers on generations in meetings for members of the general public.
- Media experts, informing us about policy measures taken by the European Union with regard to the period 2010 - 2020, the successor of the Lisbon Strategy.
- Youngsters in secondary education and students in higher education, for instance writing essays.
- Organizations of senior citizens.
- Scholars and scientists engaged in research on generations, or interested in the 'state of the art' in this domain in the world of science.

In some parts of the book, experts in the social sciences are informed about the theoretical and empirical background of research in the sociology of generations. Readers not interested in these subjects are supported in avoiding these parts of the book.

What are the consequences of citing a text in a new setting?

In this book in a number of cases texts are reproduced in a setting differing from the original setting. If a text is cited in a new setting, the original copyright is abolished. In the new situation, for instance the placing of sentences between signs like ' ... ' is no longer required.

These consequences of reproducing texts in a new setting can be read in legal publications on copyright. With regard to *Generations of Lucky Devils and Unlucky Dogs* we have to keep in mind that this book is written not only to provide information on the sociology of generations but also as a background document in support of essay contests as part of campaigns in the European Year 2012 and later European Years.

Why has the book been published without notes?

In this book, the system presented by the American Psychological Association for citing references has been applied. The APA style abstains from notes.

Why has the book been published without a chapter presenting a summary?

Chapter 14 presents a synopsis, introducing the reader in a relaxed and challenging way. In Chapter 1, a traditional version of a summary can be read.

Why has the book been provided with bonus chapters?

Bonus chapter 13 enables readers to study the case of the village Doorn in the Netherlands free of charge.

Bonus chapter 15 provides additional information on frequently asked questions. It will be updated periodically. First, to react to comments on the book, for instance published in reviews in periodicals. Second, to deal with new information on the subject of the book. Third, to correct mistakes that have been detected in the present issue of the book.

Bonus hoofdstuk bij Generatie boek: Generatiewandelingen in Doorn en andere onderwijs- en beleidsprojecten

Levensgeschiedenissen

Toelichting

Heel wat leerlingen in het VWO en studenten in het HBO houden zich in hun onderwijs met generaties bezig. Zij schrijven er werkstukken over en komen steeds vaker in aanvulling hierop ook met videoreportages. Vooral vakken zoals maatschappijleer, geschiedenis, economie en management lenen zich goed voor scripties en afstudeerwerkstukken over generaties.

Hierbij werken de leerlingen veelal met levensgeschiedenissen van leden van generaties. Daarbij gaat het om een aanpak, die als de *'life histories approach'* bekend staat.

De *'life histories approach'* wordt veelvuldig in de geschiedwetenschappen en de sociologie toegepast. Meerdere hoofdstukken in dit boek bevatten voorbeelden van deze toepassing.

Omdat te verwachten is dat het boek *Generaties van geluksvogels en pechvogels* veel leerlingen tot het toepassen van generaties in hun onderwijs zal inspireren, komen nu enkele voorbeelden aan de orde. Als eerste voorbeeld zijn interviews te noemen met senioren, die tot de Vooroorlogse en Stille generatie behoren. Hoe zijn hun jeugdjaren verlopen en welke effecten heeft hun formatieve periode op hun verdere levensloop gehad? Welke indrukken zijn hen bijgebleven van de *'Culturele Revolutie'* van het eind van de jaren zestig en het begin van de jaren zeventig? Hoe hebben zij van de economisch gunstige jaren negentig geprofiteerd en hoe hebben zij zich voorbereid op de jaren na ingang van hun pensioen?

Een volgend voorbeeld zijn interviews met vrouwen over hun ervaringen met vrouwendiscriminatie. Leden van de Vooroorlogse en Stille generatie hebben nog sterke vormen van discriminatie op de arbeidsmarkt meegemaakt. Denk aan vrouwen in overheidsdienst, die bij het in het huwelijk treden automatisch ontslag kregen. Tot de ingrijpende effecten van de *'Culturele Revolutie'* behoort een

sterke vermindering van de vrouwendiscriminatie. Geheel verdwenen is deze vorm van discriminatie echter zelfs in het jaar 2012 nog niet.

Als een derde voorbeeld zijn werkstukken te noemen, die levensgeschiedenissen in meerdere generaties onderling vergelijken. Bij een dergelijke aanpak gaat het vaak om samenwerking tussen meerdere leerlingen of studenten. Daarmee is een benadering ter sprake gekomen, die zich goed leent voor een vergelijking van geluksvogels en pechvogels. Wie heeft kunnen profiteren van gunstige omstandigheden en hoe is van deze voordelen gebruik gemaakt? Wie heeft te maken gekregen met ongunstige situaties? Zijn de gevolgen hiervan verderop in de levensloop gecompenseerd en zijn er generatielittekens achtergebleven?

Een vierde voorbeeld heeft betrekking op veranderingen tussen generaties als gevolg van de opkomst van ICT en Internet. In het tweede hoofdstuk komt een onderzoek naar techniekgeneraties ter sprake. Op vergelijkbare wijze kunnen vele sectoren in de samenleving worden gezien op de effecten van de digitalisering van vooral de jongeren. Vroeger leerden jongeren van ouderen, tegenwoordig ondersteunen heel wat jongeren hun grootouders maar ook hun ouders bij het omgaan met PC's en Internet.

Meestal gaat de aandacht vooral uit naar algemene maatschappelijke generaties. Zij overheersen het beeld dat de leden van de samenleving van generaties hebben. Echter ook specifieke generaties lenen zich goed voor het maken van werkstukken. Dan komen generaties in de schilderkunst of de muziek aan de orde. Of generaties in beroepen zoals leraar.

Bij al deze werkstukken kan het nuttig blijken om projecten uit het wetenschappelijk onderzoek naar generaties als inspiratiebron te gebruiken.

Generatiewandelingen: Doorn in Europa

Toelichting

Het sociologenechtpaar Lynd heeft in de jaren dertig van de vorige eeuw de gevolgen van de economische crisis in de Verenigde Staten verduidelijkt door deze in de setting van een middelgrote stad te beschrijven. Zij noemden deze stad 'Middeltown', doch later bleek het om de stad Munci te gaan. Toen enkele jaren later de economische crisis met behulp van de 'New Deal' overwonnen werd, beschreven de Lynd's dit in het boek 'Middeltown in Transition'. Beide boeken hebben de auteurs gebaseerd op participerende observatie. Door deze boeken

verwierf Munci internationale bekendheid.

Er zijn heel wat verdere voorbeelden te noemen van maatschappelijke ontwikkelingen en verwickelingen, die zijn beschreven met een stad of dorp als achtergrond. Dit is ook buiten de wetenschappen gebeurd. Denk aan Amsterdam tijdens de crisis van de jaren dertig, bekeken door de ogen van Geert Mak.

In dit werkboek, *Generaties van geluksvogels en pechvogels*, komt nu het dorp Doorn als concreet voorbeeld bij het maken van werkstukken aan de orde. Daarbij levert participerende observatie door de auteur de wetenschappelijke basis. Er zijn echter ook literaire bronnen beschikbaar. Simon Vestdijk behandelde 'Het dorp van de donder' in zijn bundel 'Gestalten tegenover mij'. In het begin van de huidige eeuw heeft Marjolijn Februari het dorp Doorn 'anoniem' tot achtergrond voor een roman gebruikt. Wie op www.heuvelrug.nl gaat kijken vindt daar een film over Doorn en andere gemeenten op de Utrechtse Heuvelrug.

De aan deze paragraaf voorafgaande paragraaf over levensgeschiedenissen kan als een afzonderlijk betoog worden gelezen. De paragraaf over de levensgeschiedenissen kan echter ook worden gelezen als een voorbereiding op de paragraaf over generatiewandelingen.

Van kwaad tot erger

Het eerste voorbeeld van een generatiewandeling is gebaseerd op de roman 'De Zwarte Ruiter' van Simon Vestdijk. Deze roman speelt in de bossen van Doorn, rond het landgoed 'De Ruiterberg'. De ene hoofdpersoon is een jong meisje. De andere hoofdpersoon is haar vader. De vader is een typische vertegenwoordiger van de conservatieve leden der Vooroorlogse Generatie. Volgens hem geldt: vaders wil is wet. Hij behoort tot de vaders die tijdens een discussie met een kind plegen te zeggen: 'discussion closed' en daardoor verdere argumentaties afkappen. Een dergelijke bejegening heeft heel wat kinderen tot wanhoop gebracht.

In het verleden heeft de vader zijn dochter onhandig behandeld en zij is hierdoor blijvend mank geworden. Als reactie hierop heeft de vader zijn gedrag tegenover de dochter veranderd. Door zijn onhandigheid heeft de vader echter het lot van het kind nog verder verslechterd. Dit betekent dat het gezegde 'van kwaad tot erger' in sterke mate van toepassing is.

In wanhoop en in trance zwerft het meisje over de heide in de buurt van het landgoed van haar vader: de Ruiterberg. Op die heide ontmoet zij de Zwarte Ruiter. Het meisje steekt een stuk heide in brand. Door een noodlottige

samenloop van omstandigheden vat een groot gedeelte van de heide vlam en komt het meisje in de vlammen om het leven.

Het idee van een Zwarte Ruiters is gebaseerd op een sage uit het Spessart, een bosgebied in Duitsland. In deze sage verdubbelt een vader zijn dochter. Wanneer de winnaars van het dobbelspel hun gewin opeisen, springt de edelman op zijn paard, met de dochter achterop, en probeert de burcht te ontvluchten. Tijdens deze rit verongelukt de dochter.

Deze sage vormt de achtergrond voor de eerste generatiewandeling door het dorp Doorn. Wij zien in gedachten de roman van Vestdijk zich voor onze ogen afspelen. Het heideveld ligt er nog steeds en het landgoed Ruitersberg prijkt nog steeds als een juweel in het landschap.

Het gezegde *'van kwaad tot erger'* heeft nog niets aan betekenis ingeboet. Ook in onze tijd nemen ouders soms beslissingen die de kinderen *'van de regen in de drup'* doen belanden. Beleidmakers in organisaties vaardigen besluiten uit, die averechts uitpakken. Nationale regeringen en internationale organen voeren soms een beleid dat de situatie niet verbetert maar verslechtert. Het mechanisme *'van kwaad tot erger'* heeft daarbij veelal betrekking op de verhouding tussen generaties. Waarbij het veelal om algemene maar soms ook om specifieke generaties gaat.

Wat werkstukken betreft gaan de gedachten bijvoorbeeld uit naar ouders die tot een weinig autoritaire generatie behoren. Zij bejegenen hun kinderen eerst op een zeer toefelijke manier. Voert dit tot ongewenst gedrag, dan kan dit tot abrupte harde eisen van gedisciplineerd gedrag leiden. Dan is te verwachten dat de kinderen in opstand komen. Zo zijn er tal van situaties in de samenleving die zich laten analyseren vanuit het mechanisme *'van kwaad tot erger'*. Soms brengen bestuderingen van levenslopen dergelijke mechanismen onder de aandacht.

Generatielittekens

Het behoren tot een maatschappelijke generatie kan in de loop der jaren tot knelpunten leiden, die in de vorm van generatielittekens de verdere levensloop beïnvloeden. Maken wij een denkbeeldige wandeling door Doorn, dan komen wij om te beginnen het BNMO-oord tegen. Dit is een omvangrijk bosgebied waarin tientallen bungalows staan. Hierin wonen militaire slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en latere militaire acties. Er staat ook een hoofdgebouw, van

waaruit hulp en ondersteuning aan de bewoners van de bungalows wordt geboden. De Tweede Wereldoorlog is een bekende oorzaak van generatielittekens bij burgers en militairen. Latere militaire operaties hebben weer latere generaties geraakt.

Al wandelend komen wij even later een generatielitteken van geheel andere aard tegen. Midden in het dorp staat een gebouw dat vele decennia lang als Gereformeerde Kerk werd gebruikt. Door de sterke krimp van het aantal burgers die gereformeerde geloofsovertuigingen koesteren moesten de Gereformeerden samengaan met onder andere de Hervormden en biedt de Maartenskerk voortaan onderdak aan zowel Gereformeerden als Hervormden. Een ontwikkeling, die bij heel wat Gereformeerden een generatielitteken zal hebben achtergelaten.

Wie al lang in Doorn woont kan de plek aanwijzen waar vroeger een kleuterschool stond. Toen vanaf 1970 ook in Doorn het aantal geboorten daalde, nam ook het aantal kleuters af en werd de school overbodig. Geen dramatisch generatielitteken, maar toch een symbool voor een ingrijpende maatschappelijke trendbreuk.

Wie in deze geest een werkstuk over generatielittekens wil maken, kan door zijn of haar woonplaats wandelen en optekenen, waar de sporen van dergelijke ongewenste trendbreuken te onderkennen zijn. Zijn reeds levensgeschiedenissen verzameld, dan kunnen veelal ook aan deze gegevens aanwijzingen voor generatielittekens worden ontleend.

Generaties in de kunsten

De kern van het dorp Doorn en met name het buitengebied bevatten tal van gebouwen die een patroon van generaties weerspiegelen. Generaties van welgestelde burgers, die huizen lieten bouwen. Generaties van architecten die de kans kregen om hun kunstzinnige overtuigingen in bouwwerken tot uiting te brengen. Adellijke families lieten kastelen langs de Langbroeker Wetering verrijzen. In Doorn treffen wij statige herenhuizen aan, die in de achttiende eeuw in opdracht van rijke Amsterdammers als buitenhuizen werden gerealiseerd. Van recentere datum is een villa die Rietveld tot architect had. Op onze wandeling komen wij verder in de publieke ruimte tal van beelden tegen, die verschillen tussen generaties van kunstenaars en schenkers weerspiegelen.

Wie bij een generatiewandeling gebouwen en kunstwerken centraal stelt, zal

vooral in steden tot heel wat boeiende waarnemingen kunnen komen. Denk aan overblijfselen van de Jugendstil, afkomstig van een generatie van kunstenaars die rond 1900 grote invloed heeft uitgeoefend.

Rondleidingen bij monumenten

Wie in Doorn wandelt, zal stellig ook een bezoek willen brengen aan 'Huis Doorn', het voormalige buitenverblijf van de bisschoppen van Utrecht en in de vorige eeuw vele jaren bewoond door de laatste Duitse keizer. Huis Doorn is thans ingericht als museum met als centraal thema het Interbellum. Tot de bezoekers behoren veel senioren, met name ook vele bussen met leden van oudere generaties uit Duitsland. Maar ook leden van jongere generaties zijn vaak in het herenhuis en het omringende park aan te treffen, bijvoorbeeld in het kader van een schoolreis met een historisch accent. Vooral Huis Doorn en de geschiedenis van de Duitse Keizer geven een Europees accent aan de generatiewandelingen door Doorn.

Heel wat lezers van het boek *Generaties van geluksvogels en pechvogels* zullen in hun woonplaats een of meer monumenten aantreffen, die bezoekers uit uiteenlopende generaties aantrekken. Dit kan belangstelling wekken voor generatiebewuste rondleiding door of langs het monument.

Een generatiewandeling in 2050

Van geheel andere aard is een generatiewandeling door een dorp als Doorn met het doel om te verkennen hoe dit dorp er in 2050 uit zou kunnen zien. In Doorn staan enkele complexen die bestemd zijn voor verzorging en verpleging van hupbehoevende ouderen. Zouden in dergelijke complexen in 2050 zorgrobots zijn aan te treffen en welke functies zouden deze kunnen vervullen? Doorn kent heel wat restaurants en bars. Zouden in 2050 in deze etablissementen robotobers aan het werk zijn?

Stellig zou in 2050 'het nieuwe werken' al op ruime schaal zijn ingevoerd. Enkele dagen per week zouden heel wat beroepsbeoefenaren vanuit hun eigen huis aan het werk zijn. Daarbij zouden zij gebruik maken van Internet, met name 'video conferencing'. Internationale universiteiten zouden vanuit gedecentraliseerde doch samenwerkende centra wereldwijd toponderwijs kunnen verzorgen, in willekeurig welke taal dan ook. Dit is in een hoofdstuk in het boek *Generaties van geluksvogels en pechvogels* al geschetst. Ook vermeldt een hoofdstuk hoe taaldrempels in de toekomst kunnen worden overbrugd.

Wetenschapsrechtbanken

Toelichting

Wie een werkstuk met betrekking tot generaties wil maken, kan ook kiezen voor de toepassing van een 'wetenschapsrechtbank'. Daarbij gaat het om een aanpak, die voor het eerst is toegepast in het begin van de discussie over het milieu. Er kwamen praktische problemen naar voren, die niet volledig op de traditionele manier door discussies van voor- en tegenstanders konden worden opgelost. Met inschakeling van een wetenschapsrechtbank kunnen de tegenstellingen zo veel mogelijk worden opgelost. Er wordt echter rekening gehouden met de mogelijkheid dat enkele problemen overblijven, waarvoor geen oplossing kon worden gevonden.

De wetenschapsrechtbanken zijn ontworpen met een strafrechtbank in gedachten. Het gaat om drie rollen, die elk door één of meer personen kunnen worden vervuld. In de eerste plaats is er de rol van de aanklager. In de tweede plaats gaat het om de rol van de verdediger. De derde rol brengt de 'lijdelijke rechter' naar voren. Een strafrechter komt in het begin niet met een eigen oordeel doch probeert de waarheid te achterhalen door zowel de aanklager als de verdediger vragen te stellen. Zoals in het hoofdstuk over milieuvraagstukken is uiteengezet, zijn wetenschapsrechtbanken onder de naam 'controversesittingen' in ons land in 1982 in het kader van de Maatschappelijke Discussie Energiebeleid gehouden.

Bij een werkstuk in het onderwijs kan een wetenschapsrechtbank worden ingezet om een bepaald zwaar vraagstuk systematisch aan de orde te stellen. In de fase van het verzamelen van materiaal voor het werkstuk stelt de auteur van het werkstuk een wetenschapsrechtbank samen. Er worden door deze rechtbank één of enkele zittingen gehouden, telkens met één of enkele dossiers. De uitkomsten van deze zittingen kunnen worden verwerkt tot kennis omtrent het centraal gestelde maatschappelijke vraagstuk.

Als een zwaar maatschappelijk vraagstuk kan de sociale rechtvaardigheid tussen generaties worden aangemerkt. Hoeveel moeten de oudere generaties, de babyboomgeneraties en de jongere generaties bijdragen om de kosten van pensioenen en gezondheidszorg tot 2050 rechtvaardig te verdelen?

Op vergelijkbare wijze is het eveneens mogelijk om de milieuproblemen tot 2050 ter discussie te stellen.

Komen bij de bestudering van maatschappelijke generaties vragen op over de wijze van operationalisering van variabelen, dan kunnen één of enkele zittingen van een wetenschapsrechtbank voor een zo groot mogelijke helderheid zorgen.

Trainingen in generatiebewust beleid

Het rapport '*Europe 2020, strategies for smart, sustainable and inclusive growth*' maakt duidelijk dat er generatiebewust beleid noodzakelijk is. Het maakt ook duidelijk dat een dergelijke ontwerpactiviteit uitstijgt boven wat wij nu al tot onze beschikking hebben. Er zijn nieuwe methoden vereist voor verkenningen, strategieformatie en evaluatie vooraf, genaamd *social impact assessment*. Deze paragraaf biedt een eerste verkenning.

Zodra de nieuwe methoden ter beschikking zijn gekomen, zullen de beleidsmakers en alle verder betrokkenen met behulp van trainingen op de toepassingen moeten worden voorbereid.

Hierbij staat voorop, dat de toekomst van de betrokken landen niet geheel trefzeker valt te voorspellen. Het best mogelijke beleid is beleid waarvan wij voorafgaand aan de uitvoering de kans zo gering mogelijk hebben gemaakt dat wij er later spijt van krijgen.

Stel, er wordt overwogen om op een bepaald terrein in de samenleving een generatiebewust beleid te gaan voeren. Dan zal eerst met behulp van verkenningen moeten worden nagegaan, om welke maatschappelijke knelpunten het gaat en hoe een dergelijk beleid gevoerd zou kunnen worden. Dit wordt de *aanloofase* genoemd. Daarna komt de *hoofdfase* in beeld. Tenslotte volgt een fase van *institutionalisering*. Deze drie fasen komen nu achtereenvolgens aan de orde. Dit fasemodel vormt een checklist. Het is dus een overzicht van de analyses waaruit door de opsteller van een werkstuk gekozen kan worden.

De aanloofase

Stel, dat een kerkgenootschap op een nieuwe wijze wil inspelen op de generatiegebonden vermindering van zijn leden en de activiteiten van leden. Als tweede voorbeeld nemen wij een universiteit, die tot een verbetering van haar onderwijs en haar wetenschapsbeoefening wil komen. Daarbij wil deze universiteit generatieverschillen onder zijn wetenschappers overbruggen.

Elk van deze voorbeeldterreinen vereist om te beginnen een *probleemanalyse*. Daarbij moet duidelijk worden, welke *focus-actor* centraal zal staan. Is dit een onderdeel van een organisatie? Een organisatie in haar geheel? Een

samenwerkingsverband van organisaties? Een combinatie van dergelijke actoren?

De *focus-actor* is degenen, die de te ontwerpen strategie moet realiseren. Vaak gaat het om samenwerkingsverbanden van actoren, die elkaars concurrenten zijn. Denk aan lokale gemeenschappen of universiteiten.

De volgende stap is het inventariseren van de activiteiten van de focus-actor. Welke *missie* wil hij vervullen? Welke *strategieën* zijn thans in gebruik? Om welke *tactieken* gaat het? Welke *operationele planning* wordt toegepast? Welke *termijnen* staan hierbij voor ogen?

Vrijwel altijd zijn er discrepanties tussen de formele missie van een organisatie, zoals deze bijvoorbeeld in voorlichtingsbrochures staat omschreven, en de feitelijke missie. Schrijf zowel de formele als de feitelijke missie e.d. uit. Soms gaat het om ambities, die moeilijk op papier gezet kunnen worden. In bedekte termen zijn ambities echter weldegelijk omschrijfbaar.

Probleemanalyse

Welke *problemen* ziet de focus-actor bij het realiseren van de missie en de verdere voornemens? Beleidmakers reageren op dergelijke vragen nogal eens met de mededeling: '*ik word er niet voor betaald om onopgeloste problemen te hebben*'. Om deze reactie te omzeilen kan het verstandig zijn de beleidmakers te vragen, met welke *dilemma's* zij in hun werk te maken hebben. Dilemma's zijn vervangen door '*equally desirable (or undesirable) alternatives*' voor beleidskeuzes.

Systeemanalyse

Het is vervolgens noodzakelijk om na te gaan welke organisaties bij het beoogde beleid betrokken zijn. Eerst komt de focus-actor op papier. Vanuit deze positie wordt een pijlschema opgesteld, waarin alle belangrijk geoordeelde tegenspelers een plaats krijgen. Met welke organisaties moet de focus-actor rekening houden?

Trendanalyse

Welke maatschappelijk ontwikkelingen dienen bij de strategievorming aan de orde te komen? Welke maatschappelijke ontwikkelingen hebben zware effecten op de strategie, welke minder zware effecten? Een voorlopige trendanalyse geeft een eerste beeld.

Projectontwerp

Het gaat bij het projectontwerp om het omschrijven van de gewenste eindsituatie, met vermelding van het tijdstip waarop deze situatie bereikt moet zijn. Ook gaat het om een aantal gewenste tussensituaties op weg naar het einddoel. Tot het projectontwerp behoort ook een inventarisatie van de hulpbronnen, die ter beschikking staan.

De aanloopfase begint met ruwe schetsen. Gaandeweg komen deze schetsen opnieuw aan de orde en worden deze schetsen stapsgewijze verbeterd.

De hoofdfase

De opstellers van de strategie moeten zichzelf tot een poging dwingen om de belangrijkste aspecten van de probleemsituatie en de oplossingsrichtingen op papier te krijgen. Een bruikbare werkwijze hierbij is om in enkele subgroepen onafhankelijk van elkaar te analyseren en ontwerpen, vervolgens de resultaten plenair te bespreken, gevolgd door weer een serie bijeenkomsten in subgroepen.

Omgevingsscenario's

Deelnemers aan een strategieformatie plegen te beginnen met de ontwikkelingen in de omgeving van focus-actor en tegenspelers in het verlengde te zien van de ontwikkelingen uit het recente verleden. Om deze blikvernauwing te overwinnen is het noodzakelijk om meerdere scenario's voor de omgeving op papier te zetten. In elk geval dienen een trendscenario, een krimpscenario en een groeiscenario in de beschouwing te worden betrokken. Ook moeten een aantal doorkruisende ontwikkelingen aan de orde komen om voldoende voorbereid te zijn op plotselinge ingrijpende gebeurtenissen.

Strategieën

Welke beleidsalternatieven verdienen in de overwegingen aan de orde te komen? In elk geval zal een voortzetting van het huidige in de beschouwing te worden betrokken, veelal aangeduid als '*business as usual*'. Hieraan zijn toe te voegen een gematigde en een meer gewaagde strategie.

Evaluatie vooraf

Elke strategie dient in de volgende fase geanalyseerd te worden ten opzichte van elk der omgevingsscenario's. Welke bedreigingen zijn ten aanzien van focusactor en tegenspelers in het geding? Welke kansen hebben de betrokken actoren, zowel wat bekende hulpbronnen als wat stille reserves aangaat?

Besluitvorming

Ter afsluiting van de hoofdfase vindt besluitvorming plaats. Er moeten afwegingen worden gemaakt. Een stappenplan geeft aan, hoe de doelstellingen te realiseren zijn.

De fase van de institutionalisering

Hierna dient de organisatorische inbedding van het betrokken generatiebewust beleid te worden uitgewerkt. Hoe dient de focus-actor dit aan te pakken? Welke menskracht moet worden ingezet? Ook gaat het om de organisatorische eenheden die nodig zijn. Denk aan afdelingen en hun samenhang.

Doorlopende evaluatie

Tijdens de uitvoering van het beleid is periodiek een formatieve evaluatie noodzakelijk. Een het eind dient een summatieve evaluatie plaats te vinden.

Trainingen

Het voorgaande staat bekend als '*strategic learning*'. De activiteiten leiden tot resultaten ten opzichte van de strategische doelen. De activiteiten vereisen dat aandacht wordt besteed aan doorlopende reflectie en verder zo nodig aan bijsturen.

In het kader van de trainingen zal de aandacht moeten uitgaan naar '*instant assessments*', ander gezegd bliksemanalyses. Soms is het noodzakelijk om de cyclus binnen een kwartier of een uur te doorlopen. Gaat het om het vormen van een strategie met zware gevolgen, dan vormt een bliksemanalyse een noodoplossing. In de trainingen dienen ook middenlang en lange beleidsprocessen aan de orde te komen.

Beleidsmakers met ruime ervaring hebben - vaak met schade en schande - geleerd dat het doorlopen van de cyclus geen overbodige weelde is. Immers maar al te vaak blijkt na enige tijd dat een haastig ontworpen strategie tot onwenselijke verrassingen leidt.

Uitwerking van vijf cases

Case 1 : Generatiebewust beleid in het voortgezet onderwijs

Als eerste case komt het voortgezet onderwijs aan de orde. Wie aan deze case gaat werken doet er goed aan om eerst het hoofdstuk over generaties in het onderwijs en het hoofdstuk over generaties en taaldrempels te herlezen in het boek *Generaties van geluksvogels en pechvogels* .

Wat generatiebewust beleid ten aanzien van het voortgezet onderwijs betreft gaat

de aandacht uit naar een denkbeeldig regionaal netwerk van scholen in het voortgezet onderwijs. Het in de komende jaren toenemende tekort aan leraren vormt een eerste probleemcomplex, aan de dynamiek van generaties gerelateerd. Het met de geboortedaling samenhangende toenemende aantal situaties waarin voor bepaalde vakken te weinig leerlingen beschikbaar zijn vormt een tweede probleemcomplex. Het derde probleemcomplex is het Engelstalige onderwijs in het VWO-plus dat ondersteuning bij het hanteren van de Engelse taal wenselijk maakt. Het vierde probleemcomplex zijn de te verwachten verdere bezuinigingen. Indien er langlopende vacatures zijn, of indien een leraar langdurig ziek is, kan virtueel afstandsonderwijs uitkomst bieden. Dan kan bijvoorbeeld één leraar onderwijs verzorgen aan twee klassen. Mits in de klas, die zonder leraar opereert, een klassenassistent aanwezig is.

Een inspirerend voorbeeld vormt het onderwijs in het Fries, dat in het betrokken hoofdstuk in het boek *Generaties van geluksvogels en pechvogels* is behandeld. De geïnteresseerde leerlingen wonen zodanig verspreid, dat geen klassen kunnen worden gevormd. Dus wordt het onderwijs in het Fries op individuele basis in de vorm van virtueel afstandsonderwijs verzorgd.

In het VWO-plus vormt Engels de voertaal. Leerlingen kunnen meestal snel voldoende 'working knowledge' verwerven. Echter zodra gecompliceerde taalconstructies moeten worden toegepast, kan ondersteuning door middel van een systeem voor meertalige communicatie noodzakelijk blijken.

Bijzondere aandacht verdient het Zuyderzee College. Wie de website van deze scholengemeenschap opzoekt, vindt informatie over computerondersteund onderwijs. Het gaat ook over de 'elektronische leeromgeving', die het gebruik van leerboeken overbodig maakt. ELO verdient in de te maken werkstukken extra aandacht.

Case 2 : Generatiebewust beleid in een kerkgenootschap

Voor de tweede case is het van belang om eerst het hoofdstuk over generatieverschillen in milieu en godsdienst te herlezen. Daarna verdienen de betrokken probleemcomplexen de aandacht. Het eerste probleemcomplex hangt samen met risicobesef. In het hoofdstuk is al aan de orde gekomen, dat groeiend risico en risicobesef tot een toename kan leiden van individuen die zeggen geloofszekerheden te koesteren. Het is te verwachten dat het risicobesef in de komende jaren verder zal toenemen, met name ook in de jongere generaties. Het

tweede probleemcomplex is het feit dat nog maar weinig Nederlanders naar de kerk gaan. Dit stelt de kerkgenootschappen voor problemen. Zij zoeken naar oplossingen om langs nieuwe wegen te kunnen blijven voortbestaan.

De cultuur- en godsdienstsocioloog Joep de Hart heeft de stand van zaken in Nederland op religieus gebied onderzocht in zijn boek *Zwevende gelovigen: oude religie en nieuwe spiritualiteit*. Het verscheen in 2010 bij Bert Bakker te Amsterdam. De kerken lopen leeg maar de religie verdwijnt niet. Ongeveer 40 procent van de Nederlanders is lid van een kerkgenootschap en 15 procent gaat iedere week naar de kerk. Ongeveer 60 procent van de bevolking gelooft in God of 'een hogere macht'. Twee van de drie Nederlanders geloven in een leven na de dood. 40 procent gelooft in wonderen en in het nut van bidden.

In het buitenland richten steeds meer kerkgenootschappen naast hun traditionele kerkorganisatie een 'virtuele kerk' op. In ons land heeft de PKN (Protestantse Kerken Nederland) al een virtuele kerk in het leven geroepen. Gegevens hierover staan op Internet.

In het kader van generatiebewust beleid is het een boeiende uitdaging om voor een religieuze organisatie naar keuze een 'virtuele kerk' te ontwerpen die inspeelt op generatieverschillen onder de potentiële leden. Als voorbeeld zou de Nederlandse Protestantenvbond kunnen dienen. Gezinnen met jonge kinderen zullen op zondagochtenden gezamenlijk activiteiten in de natuur willen ondernemen en zij zullen dus weinig of geen belangstelling voor kerkdiensten vertonen, zelfs als de dienst ook op kinderen wordt afgestemd. Gelovigen in het midden van hun leven alsmede senioren zullen veelal ook de zondagochtenden aan bezoeken aan natuur en cultuur willen besteden. Een virtuele kerk kan diensten organiseren, waaraan op avonden in de week per Internet kan worden deelgenomen. Meditatie kan eveneens op afstand worden aangeboden. In een werkstuk kunnen de componenten van een virtuele kerk worden uitgewerkt.

Case 3 : Generatiebewust beleid in het universitair onderwijs.

De derde case vereist het eerst herlezen van het hoofdstuk over generaties in de wetenschap, zie: *Generaties van geluksvogels en pechvogels*. Als eerste probleemcomplex komt de verwachting naar voren dat een forse krimp is te verwachten in het aantal academici dat in het universitair onderwijs werkzaam is. De krimp is te verwachten als gevolg van het met pensioen gaan van de babyboomers.

Het tweede probleemcomplex is de verwachting van verdere bezuinigingen. Vermoedelijk zullen veel vacatures niet kunnen worden herbezet.

Als kans is een stille reserve in het Nederlandse academisch bestel te noemen. Door samenwerking tussen universiteiten op het gebied van het onderwijs zou heel wat menskracht efficiënter kunnen worden inzetten. Denk aan een studierichting, die aan meerdere universiteiten vertegenwoordigd is. In de eerste jaren van de studie zouden vakken zoals de geschiedenis van de discipline, statistiek alsmede methoden en technieken van onderzoek gezamenlijk verzorgd kunnen worden. Behalve een gemeenschappelijk deel zou het onderwijs ook een specifiek deel kunnen omvatten, het laatste afgestemd op de eigenaardigheden van elke studierichting. Voor de concretisering van een dergelijke opzet kan ook hier naar het Zuyderzee College worden verwezen. In een werkstuk zou kunnen worden uitgewerkt, op welke wijze virtueel afstandsonderwijs generatiebewust in het universitair bestel gerealiseerd zou kunnen worden. De specifieke kenmerken van studenten uit de jongste generatie verdienen verdiscontering, met name de ICT-vaardigheden. De specifieke kenmerken van universitaire docenten uit oudere generaties kunnen eveneens systematisch worden ingezet.

Case 4 : Generatiebewust beleid in de wetenschapsbeoefening.

Werken aan de vierde case begint met het herlezen van het hoofdstuk over generaties in de wetenschap in het boek *Generaties van geluksvogels en pechvogels*. Vervolgens komen de probleemcomplexen aan de orde. Bij het eerste probleemcomplex gaat het om de toenemende competitie tussen universiteiten, faculteiten en onderzoeksgroepen. Externe beoordelingen en rangordening dwingen de betrokken collectieve sociale actoren om hun onderzoeksactiviteiten en publicatiegedrag steeds verder aan te scherpen. Het tweede probleemcomplex wordt gevormd door de noodzaak om behalve voor toegespitste topspecialisatie ook te zorgen voor een brede kijk op het vakgebied. Het ontstaan van 'vakidioten' moet worden voorkomen. Het derde probleemcomplex schuilt in de stille reserves die zijn aan te treffen in de populatie van emeriti en andere senior wetenschappers. Er is een internationale markt voor topemeriti ontstaan, om een voorbeeld te noemen. Probleemcomplex vier heeft betrekking op de stille reserves die schuilen in de mogelijkheden voor samenwerking tussen universiteiten in eigen land en over de landsgrenzen heen, het laatste als onderdeel van de globalisering van de wetenschap.

Wie een werkstuk in deze sfeer wil maken, kan een 'virtual institute of advanced

studies' ontwerpen. Een VIAS kan Engelstalige wetenschappers mondiaal werven. Vooral topemeriti verdienen hierbij de aandacht.

Case 5 : Generatiebewust beleid en het nieuwe werken.

Wie met de vijfde case aan de slag wil gaan, doet er goed aan eerst het hoofdstuk over generaties en taaldrempels te herlezen. Ook het herlezen van hoofdstuk twee met de voorbeelden van generatiepatronen is aan te raden. (zie: *Generaties van geluksvogels en pechvogels*)

De beheersing en de opmars van het Engels in grote delen van de Westerse wereld is een bekend verschijnsel. In Franstalige landen is van een beheersing van het Engels op het niveau van een '*working knowledge*' nog steeds geen sprake. Deze beperking geldt ook voor de beheersing van het Engels in de meeste overige landen rond de Middellandse zee. Uit het hoofdstuk over generaties en taaldrempels blijkt dat systemen voor meertalige communicatie, bijvoorbeeld Sociolinguaf Franca, deze beperkingen kunnen overwinnen.

Het nieuwe werken houdt in dat vanuit nieuwe soorten werkplekken, bijvoorbeeld het eigen huis, betaalde arbeid kan worden verricht voor opdrachtgevers waar dan ook ter wereld. De globalisering van de arbeidsmarkt is in volle gang. Dit betekent dat in de taal van het land waarin de afnemer woont opdrachten kunnen worden vervuld. Denk aan het Frans en aan verdere talen uit het Middellandse Zee gebied. Daarbij kan het om onderwijs en trainingen gaan. Verder om coaching. Ook om administratieve en boekhoudkundige werkzaamheden.

Het ontwerpen, testen en institutionaliseren van afstandswerken volgens de mogelijkheden van het nieuwe werken vereist heel wat organisatorische voorzieningen. Een nuttige uitdaging voor het opzetten van een training en het opstellen van een basisnota.

Tot slot

Bovenstaand artikel komt uit het boek *Generaties van geluksvogels en pechvogels* dat verschijnt ter gelegenheid van het Europese Jaar van actief ouder worden en solidariteit tussen de generaties: <http://europa.eu/ey2012>

In Bonushoofdstuk15 met '*veel gestelde vragen*' zal een voorbeeld van het verslag van een generatiewandeling worden opgenomen. Dit bonushoofdstuk zal eveneens een voorbeeld van een werkstuk over een vorm van generatiebewust beleid bevatten.

Generatiewandelingen in Doorn en andere onderwijs- en beleidsprojecten

Huis Doorn

Levensgeschiedenissen

Toelichting

Heel wat leerlingen in het VWO en studenten in het HBO houden zich in hun onderwijs met generaties bezig. Zij schrijven er werkstukken over en komen steeds vaker in aanvulling hierop ook met videoreportages. Vooral vakken zoals maatschappijleer, geschiedenis, economie en management lenen zich goed voor scripties en afstudeerwerkstukken over generaties.

Hierbij werken de leerlingen veelal met levensgeschiedenissen van leden van generaties. Daarbij gaat het om een aanpak, die als de *'life histories approach'* bekend staat.

De *'life histories approach'* wordt veelvuldig in de geschiedwetenschappen en de sociologie toegepast. Meerdere hoofdstukken in dit boek bevatten voorbeelden van deze toepassing.

Omdat te verwachten is dat het boek *Generaties van geluksvogels en pechvogels* veel leerlingen tot het toepassen van generaties in hun onderwijs zal inspireren,

komen nu enkele voorbeelden aan de orde. Als eerste voorbeeld zijn interviews te noemen met senioren, die tot de Vooroorlogse en Stille generatie behoren. Hoe zijn hun jeugdijaren verlopen en welke effecten heeft hun formatieve periode op hun verdere levensloop gehad? Welke indrukken zijn hen bijgebleven van de *'Culturele Revolutie'* van het eind van de jaren zestig en het begin van de jaren zeventig? Hoe hebben zij van de economisch gunstige jaren negentig geprofiteerd en hoe hebben zij zich voorbereid op de jaren na ingang van hun pensioen?

Een volgend voorbeeld zijn interviews met vrouwen over hun ervaringen met vrouwendiscriminatie. Leden van de Vooroorlogse en Stille generatie hebben nog sterke vormen van discriminatie op de arbeidsmarkt meegemaakt. Denk aan vrouwen in overheidsdienst, die bij het in het huwelijk treden automatisch ontslag kregen. Tot de ingrijpende effecten van de *'Culturele Revolutie'* behoort een sterke vermindering van de vrouwendiscriminatie. Geheel verdwenen is deze vorm van discriminatie echter zelfs in het jaar 2012 nog niet.

Als een derde voorbeeld zijn werkstukken te noemen, die levensgeschiedenissen in meerdere generaties onderling vergelijken. Bij een dergelijke aanpak gaat het vaak om samenwerking tussen meerdere leerlingen of studenten. Daarmee is een benadering ter sprake gekomen, die zich goed leent voor een vergelijking van geluksvogels en pechvogels. Wie heeft kunnen profiteren van gunstige omstandigheden en hoe is van deze voordelen gebruik gemaakt? Wie heeft te maken gekregen met ongunstige situaties? Zijn de gevolgen hiervan verderop in de levensloop gecompenseerd en zijn er generatielittekens achtergebleven?

Een vierde voorbeeld heeft betrekking op veranderingen tussen generaties als gevolg van de opkomst van ICT en Internet. In het tweede hoofdstuk komt een onderzoek naar techniekgeneraties ter sprake. Op vergelijkbare wijze kunnen vele sectoren in de samenleving worden gezien op de effecten van de digitalisering van vooral de jongeren. Vroeger leerden jongeren van ouderen, tegenwoordig ondersteunen heel wat jongeren hun grootouders maar ook hun ouders bij het omgaan met PC's en Internet.

Meestal gaat de aandacht vooral uit naar algemene maatschappelijke generaties. Zij overheersen het beeld dat de leden van de samenleving van generaties hebben. Echter ook specifieke generaties lenen zich goed voor het maken van werkstukken. Dan komen generaties in de schilderkunst of de muziek aan de

orde. Of generaties in beroepen zoals leraar.

Bij al deze werkstukken kan het nuttig blijken om projecten uit het wetenschappelijk onderzoek naar generaties als inspiratiebron te gebruiken.

Generatiewandelingen: Doorn in Europa

Toelichting

Het sociologenechtpaar Lynd heeft in de jaren dertig van de vorige eeuw de gevolgen van de economische crisis in de Verenigde Staten verduidelijkt door deze in de setting van een middelgrote stad te beschrijven. Zij noemden deze stad 'Middeltown', doch later bleek het om de stad Munci te gaan. Toen enkele jaren later de economische crisis met behulp van de 'New Deal' overwonnen werd, beschreven de Lynd's dit in het boek 'Middeltown in Transition'. Beide boeken hebben de auteurs gebaseerd op participerende observatie. Door deze boeken verwierf Munci internationale bekendheid.

Er zijn heel wat verdere voorbeelden te noemen van maatschappelijke ontwikkelingen en verwickelingen, die zijn beschreven met een stad of dorp als achtergrond. Dit is ook buiten de wetenschappen gebeurd. Denk aan Amsterdam tijdens de crisis van de jaren dertig, bekeken door de ogen van Geert Mak.

In dit werkboek, *Generaties van geluksvogels en pechvogels*, komt nu het dorp Doorn als concreet voorbeeld bij het maken van werkstukken aan de orde. Daarbij levert participerende observatie door de auteur de wetenschappelijke basis. Er zijn echter ook literaire bronnen beschikbaar. Simon Vestdijk behandelde 'Het dorp van de donder' in zijn bundel 'Gestalten tegenover mij'. In het begin van de huidige eeuw heeft Marjolijn Februari het dorp Doorn 'anoniem' tot achtergrond voor een roman gebruikt. Wie op www.heuvelrug.nl gaat kijken vindt daar een film over Doorn en andere gemeenten op de Utrechtse Heuvelrug.

De aan deze paragraaf voorafgaande paragraaf over levensgeschiedenissen kan als een afzonderlijk betoog worden gelezen. De paragraaf over de levensgeschiedenissen kan echter ook worden gelezen als een voorbereiding op de paragraaf over generatiewandelingen.

Van kwaad tot erger

Het eerste voorbeeld van een generatiewandeling is gebaseerd op de roman 'De Zwarte Ruiter' van Simon Vestdijk. Deze roman speelt in de bossen van Doorn, rond het landgoed 'De Ruiterberg'. De ene hoofdpersoon is een jong meisje. De andere hoofdpersoon is haar vader. De vader is een typische vertegenwoordiger

van de conservatieve leden der Vooroorlogse Generatie. Volgens hem geldt: vaders wil is wet. Hij behoort tot de vaders die tijdens een discussie met een kind plegen te zeggen: *'discussion closed'* en daardoor verdere argumentaties afkappen. Een dergelijke bejegening heeft heel wat kinderen tot wanhoop gebracht.

In het verleden heeft de vader zijn dochter onhandig behandeld en zij is hierdoor blijvend mank geworden. Als reactie hierop heeft de vader zijn gedrag tegenover de dochter veranderd. Door zijn onhandigheid heeft de vader echter het lot van het kind nog verder verslechterd. Dit betekent dat het gezegde *'van kwaad tot erger'* in sterke mate van toepassing is.

In wanhoop en in trance zwerft het meisje over de heide in de buurt van het landgoed van haar vader: de Ruitenberg. Op die heide ontmoet zij de Zwarte Ruiter. Het meisje steekt een stuk heide in brand. Door een noodlottige samenloop van omstandigheden vat een groot gedeelte van de heide vlam en komt het meisje in de vlammen om het leven.

Het idee van een Zwarte Ruiter is gebaseerd op een sage uit het Spessart, een bosgebied in Duitsland. In deze sage verdobbelt een vader zijn dochter. Wanneer de winnaars van het dobbelspel hun gewin opeisen, springt de edelman op zijn paard, met de dochter achterop, en probeert de burcht te ontvluchten. Tijdens deze rit verongelukt de dochter.

Deze sage vormt de achtergrond voor de eerste generatiewandeling door het dorp Doorn. Wij zien in gedachten de roman van Vestdijk zich voor onze ogen afspelen. Het heideveld ligt er nog steeds en het landgoed Ruitenberg prijkt nog steeds als een juweel in het landschap.

Het gezegde *'van kwaad tot erger'* heeft nog niets aan betekenis ingeboet. Ook in onze tijd nemen ouders soms beslissingen die de kinderen *'van de regen in de drup'* doen belanden. Beleidmakers in organisaties vaardigen besluiten uit, die averechts uitpakken. Nationale regeringen en internationale organen voeren soms een beleid dat de situatie niet verbetert maar verslechtert. Het mechanisme *'van kwaad tot erger'* heeft daarbij veelal betrekking op de verhouding tussen generaties. Waarbij het veelal om algemene maar soms ook om specifieke generaties gaat.

Wat werkstukken betreft gaan de gedachten bijvoorbeeld uit naar ouders die tot een weinig autoritaire generatie behoren. Zij bejegenen hun kinderen eerst op

een zeer toegefelijke manier. Voert dit tot ongewenst gedrag, dan kan dit tot abrupte harde eisen van gedisciplineerd gedrag leiden. Dan is te verwachten dat de kinderen in opstand komen. Zo zijn er tal van situaties in de samenleving die zich laten analyseren vanuit het mechanisme *'van kwaad tot erger'*. Soms brengen bestuderingen van levenslopen dergelijke mechanismen onder de aandacht.

Generatielittekens

Het behoren tot een maatschappelijke generatie kan in de loop der jaren tot knelpunten leiden, die in de vorm van generatielittekens de verdere levensloop beïnvloeden. Maken wij een denkbeeldige wandeling door Doorn, dan komen wij om te beginnen het BNMO-oord tegen. Dit is een omvangrijk bosgebied waarin tientallen bungalows staan. Hierin wonen militaire slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en latere militaire acties. Er staat ook een hoofdgebouw, van waaruit hulp en ondersteuning aan de bewoners van de bungalows wordt geboden. De Tweede Wereldoorlog is een bekende oorzaak van generatielittekens bij burgers en militairen. Latere militaire operaties hebben weer latere generaties geraakt.

Al wandelend komen wij even later een generatielitteken van geheel andere aard tegen. Midden in het dorp staat een gebouw dat vele decennia lang als Gereformeerde Kerk werd gebruikt. Door de sterke krimp van het aantal burgers die gereformeerde geloofsovertuigingen koesteren moesten de Gereformeerden samengaan met onder andere de Hervormden en biedt de Maartenskerk voortaan onderdak aan zowel Gereformeerden als Hervormden. Een ontwikkeling, die bij heel wat Gereformeerden een generatielitteken zal hebben achtergelaten.

Wie al lang in Doorn woont kan de plek aanwijzen waar vroeger een kleuterschool stond. Toen vanaf 1970 ook in Doorn het aantal geboorten daalde, nam ook het aantal kleuters af en werd de school overbodig. Geen dramatisch generatielitteken, maar toch een symbool voor een ingrijpende maatschappelijke trendbreuk.

Wie in deze geest een werkstuk over generatielittekens wil maken, kan door zijn of haar woonplaats wandelen en optekenen, waar de sporen van dergelijke ongewenste trendbreuken te onderkennen zijn. Zijn reeds levensgeschiedenissen verzameld, dan kunnen veelal ook aan deze gegevens aanwijzingen voor generatielittekens worden ontleend.

Generaties in de kunsten

Ch. Toorop - Drie Generaties - Boekomslag

De kern van het dorp Doorn en met name het buitengebied bevatten tal van gebouwen die een patroon van generaties weerspiegelen. Generaties van welgestelde burgers, die huizen lieten bouwen. Generaties van architecten die de kans kregen om hun kunstzinnige overtuigingen in bouwwerken tot uiting te brengen. Adellijke families lieten kastelen langs de Langbroeker Wetering verrijzen. In Doorn treffen wij statige herenhuizen aan, die in de achttiende eeuw in opdracht van rijke Amsterdammers als buitenhuizen werden gerealiseerd. Van recentere datum is een villa die Rietveld tot architect had. Op onze wandeling komen wij verder in de publieke ruimte tal van beelden tegen, die verschillen tussen generaties van kunstenaars en schenkers weerspiegelen.

Wie bij een generatiewandeling gebouwen en kunstwerken centraal stelt, zal vooral in steden tot heel wat boeiende waarnemingen kunnen komen. Denk aan overblijfselen van de Jugendstil, afkomstig van een generatie van kunstenaars die rond 1900 grote invloed heeft uitgeoefend.

Rondleidingen bij monumenten

Wie in Doorn wandelt, zal stellig ook een bezoek willen brengen aan 'Huis Doorn', het voormalige buitenverblijf van de bisschoppen van Utrecht en in de vorige eeuw vele jaren bewoond door de laatste Duitse keizer. Huis Doorn is thans ingericht als museum met als centraal thema het Interbellum. Tot de bezoekers

behoren veel senioren, met name ook vele bussen met leden van oudere generaties uit Duitsland. Maar ook leden van jongere generaties zijn vaak in het herenhuis en het omringende park aan te treffen, bijvoorbeeld in het kader van een schoolreis met een historisch accent. Vooral Huis Doorn en de geschiedenis van de Duitse Keizer geven een Europees accent aan de generatiewandelingen door Doorn.

Heel wat lezers van het boek *Generaties van geluksvogels en pechvogels* zullen in hun woonplaats een of meer monumenten aantreffen, die bezoekers uit uiteenlopende generaties aantrekken. Dit kan belangstelling wekken voor generatiebewuste rondleiding door of langs het monument.

Een generatiewandeling in 2050

Van geheel andere aard is een generatiewandeling door een dorp als Doorn met het doel om te verkennen hoe dit dorp er in 2050 uit zou kunnen zien. In Doorn staan enkele complexen die bestemd zijn voor verzorging en verpleging van hupbehoevende ouderen. Zouden in dergelijke complexen in 2050 zorgrobots zijn aan te treffen en welke functies zouden deze kunnen vervullen? Doorn kent heel wat restaurants en bars. Zouden in 2050 in deze etablissementen robotobers aan het werk zijn?

Stellig zou in 2050 'het nieuwe werken' al op ruime schaal zijn ingevoerd. Enkele dagen per week zouden heel wat beroepsbeoefenaren vanuit hun eigen huis aan het werk zijn. Daarbij zouden zij gebruik maken van Internet, met name 'video conferencing'. Internationale universiteiten zouden vanuit gedecentraliseerde doch samenwerkende centra wereldwijd toponderwijs kunnen verzorgen, in willekeurig welke taal dan ook. Dit is in een hoofdstuk in het boek *Generaties van geluksvogels en pechvogels* al geschetst. Ook vermeldt een hoofdstuk hoe taaldrempels in de toekomst kunnen worden overbrugd.

Wetenschapsrechtbanken

Toelichting

Wie een werkstuk met betrekking tot generaties wil maken, kan ook kiezen voor de toepassing van een 'wetenschapsrechtbank'. Daarbij gaat het om een aanpak, die voor het eerst is toegepast in het begin van de discussie over het milieu. Er kwamen praktische problemen naar voren, die niet volledig op de traditionele manier door discussies van voor- en tegenstanders konden worden opgelost. Met

inschakeling van een wetenschapsrechtbank kunnen de tegenstellingen zo veel mogelijk worden opgelost. Er wordt echter rekening gehouden met de mogelijkheid dat enkele problemen overblijven, waarvoor geen oplossing kon worden gevonden.

De wetenschapsrechtbanken zijn ontworpen met een strafrechtbank in gedachten. Het gaat om drie rollen, die elk door één of meer personen kunnen worden vervuld. In de eerste plaats is er de rol van de aanklager. In de tweede plaats gaat het om de rol van de verdediger. De derde rol brengt de *'lijdelijke rechter'* naar voren. Een strafrechter komt in het begin niet met een eigen oordeel doch probeert de waarheid te achterhalen door zowel de aanklager als de verdediger vragen te stellen. Zoals in het hoofdstuk over milieuvraagstukken is uiteengezet, zijn wetenschapsrechtbanken onder de naam *'controversesittingen'* in ons land in 1982 in het kader van de Maatschappelijke Discussie Energiebeleid gehouden.

Bij een werkstuk in het onderwijs kan een wetenschapsrechtbank worden ingezet om een bepaald zwaar vraagstuk systematisch aan de orde te stellen. In de fase van het verzamelen van materiaal voor het werkstuk stelt de auteur van het werkstuk een wetenschapsrechtbank samen. Er worden door deze rechtbank één of enkele zittingen gehouden, telkens met één of enkele dossiers. De uitkomsten van deze zittingen kunnen worden verwerkt tot kennis omtrent het centraal gestelde maatschappelijke vraagstuk.

Als een zwaar maatschappelijk vraagstuk kan de sociale rechtvaardigheid tussen generaties worden aangemerkt. Hoeveel moeten de oudere generaties, de babyboomgeneraties en de jongere generaties bijdragen om de kosten van pensioenen en gezondheidszorg tot 2050 rechtvaardig te verdelen?

Op vergelijkbare wijze is het eveneens mogelijk om de milieuproblemen tot 2050 ter discussie te stellen.

Komen bij de bestudering van maatschappelijke generaties vragen op over de wijze van operationalisering van variabelen, dan kunnen één of enkele zittingen van een wetenschapsrechtbank voor een zo groot mogelijke helderheid zorgen.

Trainingen in generatiebewust beleid

Het rapport *'Europe 2020, strategies for smart, sustainable and inclusive growth'* maakt duidelijk dat er generatiebewust beleid noodzakelijk is. Het maakt ook duidelijk dat een dergelijke ontwerpactiviteit uitstijgt boven wat wij nu al tot onze

beschikking hebben. Er zijn nieuwe methoden vereist voor verkenningen, strategieformatie en evaluatie vooraf, genaamd *social impact assessment*. Deze paragraaf biedt een eerste verkenning.

Zodra de nieuwe methoden ter beschikking zijn gekomen, zullen de beleidsmakers en alle verder betrokkenen met behulp van trainingen op de toepassingen moeten worden voorbereid.

Hierbij staat voorop, dat de toekomst van de betrokken landen niet geheel trefzeker valt te voorspellen. Het best mogelijke beleid is beleid waarvan wij voorafgaand aan de uitvoering de kans zo gering mogelijk hebben gemaakt dat wij er later spijt van krijgen.

Stel, er wordt overwogen om op een bepaald terrein in de samenleving een generatiebewust beleid te gaan voeren. Dan zal eerst met behulp van verkenningen moeten worden nagegaan, om welke maatschappelijke knelpunten het gaat en hoe een dergelijk beleid gevoerd zou kunnen worden. Dit wordt de *aanloofase* genoemd. Daarna komt de *hoofdfase* in beeld. Tenslotte volgt een fase van *institutionalisering*. Deze drie fasen komen nu achtereenvolgens aan de orde. Dit fasemodel vormt een checklist. Het is dus een overzicht van de analyses waaruit door de opsteller van een werkstuk gekozen kan worden.

De aanloofase

Stel, dat een kerkgenootschap op een nieuwe wijze wil inspelen op de generatiegebonden vermindering van zijn leden en de activiteiten van leden. Als tweede voorbeeld nemen wij een universiteit, die tot een verbetering van haar onderwijs en haar wetenschapsbeoefening wil komen. Daarbij wil deze universiteit generatieverschillen onder zijn wetenschappers overbruggen.

Elk van deze voorbeeldterreinen vereist om te beginnen een *probleemanalyse*. Daarbij moet duidelijk worden, welke *focus-actor* centraal zal staan. Is dit een onderdeel van een organisatie? Een organisatie in haar geheel? Een samenwerkingsverband van organisaties? Een combinatie van dergelijke actoren?

De *focus-actor* is degenen, die de te ontwerpen strategie moet realiseren. Vaak gaat het om samenwerkingsverbanden van actoren, die elkaars concurrenten zijn. Denk aan lokale gemeenschappen of universiteiten.

De volgende stap is het inventariseren van de activiteiten van de focus-actor. Welke *missie* wil hij vervullen? Welke *strategieën* zijn thans in gebruik? Om welke *tactieken* gaat het? Welke *operationele planning* wordt toegepast? Welke

termijnen staan hierbij voor ogen?

Vrijwel altijd zijn er discrepanties tussen de formele missie van een organisatie, zoals deze bijvoorbeeld in voorlichtingsbrochures staat omschreven, en de feitelijke missie. Schrijf zowel de formele als de feitelijke missie e.d. uit. Soms gaat het om ambities, die moeilijk op papier gezet kunnen worden. In bedekte termen zijn ambities echter weldegelijk omschrijfbaar.

Probleemanalyse

Welke *problemen* ziet de focus-actor bij het realiseren van de missie en de verdere voornemens? Beleedmakers reageren op dergelijke vragen nogal eens met de mededeling: *'ik word er niet voor betaald om onopgeloste problemen te hebben'*. Om deze reactie te omzeilen kan het verstandig zijn de beleedmakers te vragen, met welke *dilemma's* zij in hun werk te maken hebben. Dilemma's zijn vervangen door *'equally desirable (or undesirable) alternatives'* voor beleidskeuzes.

Systeemanalyse

Het is vervolgens noodzakelijk om na te gaan welke organisaties bij het beoogde beleid betrokken zijn. Eerst komt de focus-actor op papier. Vanuit deze positie wordt een pijlenschema opgesteld, waarin alle belangrijk geoordeelde tegenspelers een plaats krijgen. Met welke organisaties moet de focus-actor rekening houden?

Trendanalyse

Welke maatschappelijk ontwikkelingen dienen bij de strategievorming aan de orde te komen? Welke maatschappelijke ontwikkelingen hebben zware effecten op de strategie, welke minder zware effecten? Een voorlopige trendanalyse geeft een eerste beeld.

Projectontwerp

Het gaat bij het projectontwerp om het omschrijven van de gewenste eindsituatie, met vermelding van het tijdstip waarop deze situatie bereikt moet zijn. Ook gaat het om een aantal gewenste tussensituaties op weg naar het einddoel. Tot het projectontwerp behoort ook een inventarisatie van de hulpbronnen, die ter beschikking staan.

De aanloopfase begint met ruwe schetsen. Gaandeweg komen deze schetsen opnieuw aan de orde en worden deze schetsen stapsgewijze verbeterd.

De hoofdfase

De opstellers van de strategie moeten zichzelf tot een poging dwingen om de belangrijkste aspecten van de probleemsituatie en de oplossingsrichtingen op papier te krijgen. Een bruikbare werkwijze hierbij is om in enkele subgroepen onafhankelijk van elkaar te analyseren en ontwerpen, vervolgens de resultaten plenair te bespreken, gevolgd door weer een serie bijeenkomsten in subgroepen.

Omgevingsscenario's

Deelnemers aan een strategieformatie plegen te beginnen met de ontwikkelingen in de omgeving van focus-actor en tegenspelers in het verleden te zien van de ontwikkelingen uit het recente verleden. Om deze blikvernauwing te overwinnen is het noodzakelijk om meerdere scenario's voor de omgeving op papier te zetten. In elk geval dienen een trendscenario, een krimpscenario en een groeiscenario in de beschouwing te worden betrokken. Ook moeten een aantal doorkruisende ontwikkelingen aan de orde komen om voldoende voorbereid te zijn op plotselinge ingrijpende gebeurtenissen.

Strategieën

Welke beleidsalternatieven verdienen in de overwegingen aan de orde te komen? In elk geval zal een voortzetting van het huidige in de beschouwing te worden betrokken, veelal aangeduid als '*business as usual*'. Hieraan zijn toe te voegen een gematigde en een meer gewaagde strategie.

Evaluatie vooraf

Elke strategie dient in de volgende fase geanalyseerd te worden ten opzichte van elk der omgevingsscenario's. Welke bedreigingen zijn ten aanzien van focusactor en tegenspelers in het geding? Welke kansen hebben de betrokken actoren, zowel wat bekende hulpbronnen als wat stille reserves aangaat?

Besluitvorming

Ter afsluiting van de hoofdfase vindt besluitvorming plaats. Er moeten afwegingen worden gemaakt. Een stappenplan geeft aan, hoe de doelstellingen te realiseren zijn.

De fase van de institutionalisering

Hierna dient de organisatorische inbedding van het betrokken generatiebewust beleid te worden uitgewerkt. Hoe dient de focus-actor dit aan te pakken? Welke menskracht moet worden ingezet? Ook gaat het om de organisatorische eenheden

die nodig zijn. Denk aan afdelingen en hun samenhang.

Doorlopende evaluatie

Tijdens de uitvoering van het beleid is periodiek een formatieve evaluatie noodzakelijk. Een het eind dient een summatieve evaluatie plaats te vinden.

Trainingen

Het voorgaande staat bekend als '*strategic learning*'. De activiteiten leiden tot resultaten ten opzichte van de strategische doelen. De activiteiten vereisen dat aandacht wordt besteed aan doorlopende reflectie en verder zo nodig aan bijsturen.

In het kader van de trainingen zal de aandacht moeten uitgaan naar '*instant assessments*', ander gezegd bliksemanalyses. Soms is het noodzakelijk om de cyclus binnen een kwartier of een uur te doorlopen. Gaat het om het vormen van een strategie met zware gevolgen, dan vormt een bliksemanalyse een noodoplossing. In de trainingen dienen ook middenlang en lange beleidsprocessen aan de orde te komen.

Beleidsmakers met ruime ervaring hebben - vaak met schade en schande - geleerd dat het doorlopen van de cyclus geen overbodige weelde is. Immers maar al te vaak blijkt na enige tijd dat een haastig ontworpen strategie tot onwenselijke verrassingen leidt.

Uitwerking van vijf cases

Case 1 : Generatiebewust beleid in het voortgezet onderwijs

Als eerste case komt het voortgezet onderwijs aan de orde. Wie aan deze case gaat werken doet er goed aan om eerst het hoofdstuk over generaties in het onderwijs en het hoofdstuk over generaties en taaldrempels te herlezen in het boek *Generaties van geluksvogels en pechvogels* .

Wat generatiebewust beleid ten aanzien van het voortgezet onderwijs betreft gaat de aandacht uit naar een denkbeeldig regionaal netwerk van scholen in het voortgezet onderwijs. Het in de komende jaren toenemende tekort aan leraren vormt een eerste probleemcomplex, aan de dynamiek van generaties gerelateerd. Het met de geboortedaling samenhangende toenemende aantal situaties waarin voor bepaalde vakken te weinig leerlingen beschikbaar zijn vormt een tweede probleemcomplex. Het derde probleemcomplex is het Engelstalige onderwijs in het VWO-plus dat ondersteuning bij het hanteren van de Engelse taal wenselijk

maakt. Het vierde probleemcomplex zijn de te verwachten verdere bezuinigingen. Indien er langlopende vacatures zijn, of indien een leraar langdurig ziek is, kan virtueel afstandsonderwijs uitkomst bieden. Dan kan bijvoorbeeld één leraar onderwijs verzorgen aan twee klassen. Mits in de klas, die zonder leraar opereert, een klassenassistent aanwezig is.

Een inspirerend voorbeeld vormt het onderwijs in het Fries, dat in het betrokken hoofdstuk in het boek *Generaties van geluksvogels en pechvogels* is behandeld. De geïnteresseerde leerlingen wonen zodanig verspreid, dat geen klassen kunnen worden gevormd. Dus wordt het onderwijs in het Fries op individuele basis in de vorm van virtueel afstandsonderwijs verzorgd.

In het VWO-plus vormt Engels de voertaal. Leerlingen kunnen meestal snel voldoende *'working knowledge'* verwerven. Echter zodra gecompliceerde taalconstructies moeten worden toegepast, kan ondersteuning door middel van een systeem voor meertalige communicatie noodzakelijk blijken.

Bijzondere aandacht verdient het Zuyderzee College. Wie de website van deze scholengemeenschap opzoekt, vindt informatie over computerondersteund onderwijs. Het gaat ook over de *'elektronische leeromgeving'*, die het gebruik van leerboeken overbodig maakt. ELO verdient in de te maken werkstukken extra aandacht.

Case 2 : Generatiebewust beleid in een kerkgenootschap

Voor de tweede case is het van belang om eerst het hoofdstuk over generatieverschillen in milieu en godsdienst te herlezen. Daarna verdienen de betrokken probleemcomplexen de aandacht. Het eerste probleemcomplex hangt samen met risicobesef. In het hoofdstuk is al aan de orde gekomen, dat groeiend risico en risicobesef tot een toename kan leiden van individuen die zeggen geloofszekerheden te koesteren. Het is te verwachten dat het risicobesef in de komende jaren verder zal toenemen, met name ook in de jongere generaties. Het tweede probleemcomplex is het feit dat nog maar weinig Nederlanders naar de kerk gaan. Dit stelt de kerkgenootschappen voor problemen. Zij zoeken naar oplossingen om langs nieuwe wegen te kunnen blijven voortbestaan.

De cultuur- en godsdienstsocioloog Joep de Hart heeft de stand van zaken in Nederland op religieus gebied onderzocht in zijn boek *Zwevende gelovigen: oude religie en nieuwe spiritualiteit*. Het verscheen in 2010 bij Bert Bakker te

Amsterdam. De kerken lopen leeg maar de religie verdwijnt niet. Ongeveer 40 procent van de Nederlanders is lid van een kerkgenootschap en 15 procent gaat iedere week naar de kerk. Ongeveer 60 procent van de bevolking gelooft in God of *'een hogere macht'*. Twee van de drie Nederlanders geloven in een leven na de dood. 40 procent gelooft in wonderen en in het nut van bidden.

In het buitenland richten steeds meer kerkgenootschappen naast hun traditionele kerkorganisatie een *'virtuele kerk'* op. In ons land heeft de PKN (Protestantse Kerken Nederland) al een virtuele kerk in het leven geroepen. Gegevens hierover staan op Internet.

In het kader van generatiebewust beleid is het een boeiende uitdaging om voor een religieuze organisatie naar keuze een *'virtuele kerk'* te ontwerpen die inspeelt op generatieverschillen onder de potentiële leden. Als voorbeeld zou de Nederlandse Protestantenvbond kunnen dienen. Gezinnen met jonge kinderen zullen op zondagochtenden gezamenlijk activiteiten in de natuur willen ondernemen en zij zullen dus weinig of geen belangstelling voor kerkdiensten vertonen, zelfs als de dienst ook op kinderen wordt afgestemd. Gelovigen in het midden van hun leven alsmede senioren zullen veelal ook de zondagochtenden aan bezoeken aan natuur en cultuur willen besteden. Een virtuele kerk kan diensten organiseren, waaraan op avonden in de week per Internet kan worden deelgenomen. Meditatie kan eveneens op afstand worden aangeboden. In een werkstuk kunnen de componenten van een virtuele kerk worden uitgewerkt.

Case 3 : Generatiebewust beleid in het universitair onderwijs.

De derde case vereist het eerst herlezen van het hoofdstuk over generaties in de wetenschap, zie: *Generaties van geluksvogels en pechvogels*. Als eerste probleemcomplex komt de verwachting naar voren dat een forse krimp is te verwachten in het aantal academici dat in het universitair onderwijs werkzaam is. De krimp is te verwachten als gevolg van het met pensioen gaan van de babyboomers.

Het tweede probleemcomplex is de verwachting van verdere bezuinigingen. Vermoedelijk zullen veel vacatures niet kunnen worden herbezet.

Als kans is een stille reserve in het Nederlandse academisch bestel te noemen. Door samenwerking tussen universiteiten op het gebied van het onderwijs zou heel wat menskracht efficiënter kunnen worden inzetten. Denk aan een studierichting, die aan meerdere universiteiten vertegenwoordigd is. In de eerste jaren van de studie zouden vakken zoals de geschiedenis van de discipline,

statistiek alsmede methoden en technieken van onderzoek gezamenlijk verzorgd kunnen worden. Behalve een gemeenschappelijk deel zou het onderwijs ook een specifiek deel kunnen omvatten, het laatste afgestemd op de eigenaardigheden van elke studierichting. Voor de concretisering van een dergelijke opzet kan ook hier naar het Zuyderzee College worden verwezen. In een werkstuk zou kunnen worden uitgewerkt, op welke wijze virtueel afstandsonderwijs generatiebewust in het universitair bestel gerealiseerd zou kunnen worden. De specifieke kenmerken van studenten uit de jongste generatie verdienen verdiscontering, met name de ICT-vaardigheden. De specifieke kenmerken van universitaire docenten uit oudere generaties kunnen eveneens systematisch worden ingezet.

Case 4 : Generatiebewust beleid in de wetenschapsbeoefening.

Werken aan de vierde case begint met het herlezen van het hoofdstuk over generaties in de wetenschap in het boek *Generaties van geluksvogels en pechvogels*. Vervolgens komen de probleemcomplexen aan de orde. Bij het eerste probleemcomplex gaat het om de toenemende competitie tussen universiteiten, faculteiten en onderzoeksgroepen. Externe beoordelingen en rangordening dwingen de betrokken collectieve sociale actoren om hun onderzoeksactiviteiten en publicatiegedrag steeds verder aan te scherpen. Het tweede probleemcomplex wordt gevormd door de noodzaak om behalve voor toegespitste topspecialisatie ook te zorgen voor een brede kijk op het vakgebied. Het ontstaan van 'vakidioten' moet worden voorkomen. Het derde probleemcomplex schuilt in de stille reserves die zijn aan te treffen in de populatie van emeriti en andere senior wetenschappers. Er is een internationale markt voor topemeriti ontstaan, om een voorbeeld te noemen. Probleemcomplex vier heeft betrekking op de stille reserves die schuilen in de mogelijkheden voor samenwerking tussen universiteiten in eigen land en over de landsgrenzen heen, het laatste als onderdeel van de globalisering van de wetenschap.

Wie een werkstuk in deze sfeer wil maken, kan een 'virtual institute of advanced studies' ontwerpen. Een VIAS kan Engelstalige wetenschappers mondiaal werven. Vooral topemeriti verdienen hierbij de aandacht.

Case 5 : Generatiebewust beleid en het nieuwe werken.

Wie met de vijfde case aan de slag wil gaan, doet er goed aan eerst het hoofdstuk over generaties en taaldrempels te herlezen. Ook het herlezen van hoofdstuk twee met de voorbeelden van generatiepatronen is aan te raden. (zie: *Generaties van geluksvogels en pechvogels*)

De beheersing en de opmars van het Engels in grote delen van de Westerse wereld is een bekend verschijnsel. In Franstalige landen is van een beheersing van het Engels op het niveau van een *'working knowledge'* nog steeds geen sprake. Deze beperking geldt ook voor de beheersing van het Engels in de meeste overige landen rond de Middellandse zee. Uit het hoofdstuk over generaties en taaldrempels blijkt dat systemen voor meertalige communicatie, bijvoorbeeld Sociolinguaf Franca, deze beperkingen kunnen overwinnen.

Het nieuwe werken houdt in dat vanuit nieuwe soorten werkplekken, bijvoorbeeld het eigen huis, betaalde arbeid kan worden verricht voor opdrachtgevers waar dan ook ter wereld. De globalisering van de arbeidsmarkt is in volle gang. Dit betekent dat in de taal van het land waarin de afnemer woont opdrachten kunnen worden vervuld. Denk aan het Frans en aan verdere talen uit het Middellandse Zee gebied. Daarbij kan het om onderwijs en trainingen gaan. Verder om coaching. Ook om administratieve en boekhoudkundige werkzaamheden.

Het ontwerpen, testen en institutionaliseren van afstandswerken volgens de mogelijkheden van het nieuwe werken vereist heel wat organisatorische voorzieningen. Een nuttige uitdaging voor het opzetten van een training en het opstellen van een basisnota.

Tot slot

Bovenstaand artikel komt uit het boek *Generaties van geluksvogels en pechvogels* dat verschijnt ter gelegenheid van het Europese Jaar van actief ouder worden en solidariteit tussen de generaties: <http://europa.eu/ey2012>

In Bonushoofdstuk15 met *'veel gestelde vragen'* zal een voorbeeld van het verslag van een generatiewandeling worden opgenomen. Dit bonushoofdstuk zal eveneens een voorbeeld van een werkstuk over een vorm van generatiebewust beleid bevatten.

Voor Bonushoofdstuk 15 zie: www.europegenerations.com

Wat het ontwerpen van generatiebewust beleid betreft is achtergrondinformatie te vinden in: Henk A. Becker 1997. *Social impact assessment: method and experience in Europe, North America and the Developing World*. Routledge, London. Verder in Henk A. Becker & Frank Vanclay (eds.) 2003. *The International Handbook of Social Impact Assessment: Conceptual and Methodological Advances*. Cheltenham: Edward Elgar.

Over de auteur:

Henk A. Becker werd geboren te Greifswald, Duitsland, in 1933. In 1946 migreerde hij naar Nederland. Aan de Universiteit Leiden deed hij in 1958 doctoraal examen sociologie (met lof). Van 1956 tot 1964 werkte hij als stafmedewerker op een ministerie.

Van 1964 tot 1968 was hij hoofd van de onderzoeksafdeling van het Sociologisch Instituut aan de Nederlandse Economische Hogeschool, thans Erasmus Universiteit Rotterdam. In 1968 promoveerde hij aan de NEH op een proefschrift over loopbanen van managers. Het betrof een vroege toepassing van normatieve loopbaan analyses en van een computersimulatie op loopbanen. In 1968 benoemde de Universiteit Utrecht hem tot hoogleraar in de sociologie alsmede de methodologie van het sociaal onderzoek.

Zijn wetenschappelijk werk heeft hij opgezet volgens het TRIPOD-model. Dit houdt in, dat op samenhangende wijze (1) inhoudelijke onderwerpen, (2) methoden en (3) meta-aspecten van de betrokken wetenschappelijke discipline aan de orde komen. Wat inhoudelijke onderwerpen aangaat houdt hij zich vooral met loopbanen, levenslopen in cohorten alsmede generaties bezig. Op het terrein van de methoden heeft hij gepubliceerd over computersimulaties, cohortenanalyses en 'social impact assessment'. Met betrekking tot meta-aspecten gaat het over de 'state of the art' in de sociologie en de daarmee verbonden delen van de wetenschapsfilosofie. In zijn onderwijs aan de Universiteit Utrecht hield hij zich bezig met algemene sociologie alsmede sociologie van planning en beleid.

Hij was decaan van een faculteit en een subfaculteit en hij maakte deel uit van de besturen van wetenschappelijke verenigingen in eigen land en op internationaal niveau. In 1996 werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. In 2000 ontving hij de Rose-Hulman Award van de International Association for Impact Assessment, voor zijn werk op het terrein van de demografische impact assessments.

In 1998 bereikte hij de leeftijd van 65 jaar en ging hij met emeritaat. Sinds dat tijdstip zet hij zijn wetenschappelijk werk in deeltijd voort.

Henk Becker is gehuwd met Johanna Enzlin. Het echtpaar heeft twee dochters en twee kleinzonen.

Een gedetailleerde biografie is opgenomen in Henk A. Becker & Johannes J.F. Schroots (Eds) 2008. *Releasing the Potentials of Senior Scholars & Scientists*, Utrecht: Igitur.

Generational walks in Doorn and other educational projects

Huis Doorn

Life histories

Explanatory notes

Many pre-university pupils and students attending higher vocational education study generations. They write papers on this topic, often supplementing them nowadays with video reports. Social studies, history, economics and management, particularly, lend themselves to theses and graduation papers on generations.

Most students write papers on the life histories of members of generations. This practice is known as a '*life history approach*', which is habitually used in historical sciences and sociology. Several chapters in *Generations of Lucky Devils and Unlucky Dogs* contain examples of this approach.

Because this book, *Generations of Lucky Devils and Unlucky Dogs*, will likely inspire many pupils to learn about generations during their studies some examples are provided here, the first being interviews with seniors of the Pre-War Generation and the Silent Generation. What was their childhood like and how did their formative years affect the rest of their lives? What impressions have they

retained of the '*Cultural Revolution*' of the late 1960s and early 1970s? How did they benefit from the economically favourable 1990s and how did they prepare themselves for their retirement years?

A second example is interviews with women concerning their experience with discrimination against women. Members of the Pre-War and Silent Generations suffered serious discrimination on the employment market. Take, for instance, women in public service who automatically lost their job upon getting married. One of the radical effects of the '*Cultural Revolution*' is the strongly reduced discrimination against women, although it is still not entirely eradicated even in the year 2011.

A third example is papers that compare life histories in several generations. This approach often involves collaboration between several pupils or students and lends itself to comparing lucky devils and unlucky dogs. Who has been able to benefit from favourable circumstances and how did they put these advantages to use? Who had to deal with unfavourable conditions? Were the consequences compensated later on in life and did they leave generational scars?

A fourth example concerns changes between generations resulting from the rise of IT and the Internet. Chapter 2 in *Generations of Lucky Devils and Unlucky Dogs* discusses research into technology generations. Many sectors in society can similarly be considered on the basis of the effects of mainly young people becoming digital savvy. In the '*old days*' youngsters used to learn from adults; nowadays many young people help their grandparents as well as their parents to use PCs and the Internet.

Attention usually focuses on general social generations. They dominate the picture that members of society have of generations. However, specific generations, such as in the art of painting or the art of music, or in professions such as teaching are also suitable topics for papers.

Scientific research projects on generations can be a useful source of information for these papers.

Generational walks 'Doorn in Europe'

Explanatory notes

In the 1930s, sociology husband-and-wife team Lynd explained the consequences of the economic crisis in the United States by describing them in the setting of a

medium-sized town. They called it *Middletown* which, as it later emerged, was actually a town called Munci. When, a few years later, the economy recovered upon the introduction of the 'New Deal' the Lynds described the upturn in their book *Middletown in Transition*. The authors wrote both books based on participating observation. Munci acquired international fame through these books.

Many more examples of social developments and involvements are described against the background of a town or village, including examples outside of sciences. Take, for instance, Amsterdam during the depression in the 1930s seen through the eyes of Geert Mak, a Dutch journalist and a non-fiction writer in the field of history.

This exercise chapter takes the Dutch town of Doorn as a concrete example for writing papers. The author's participating observation gives this chapter its scientific basis; however, literary sources are available as well. Author Simon Vestdijk discussed '*het dorp van de donder*' (the village of thunder) in his essay *Gestalten tegenover mij* (Shapes in front of me). At the beginning of this century Marjolijn Februari used Doorn 'anonymously' as the background for one of her novels. Website www.heuvelrug.nl contains a video of Doorn and other towns of the Utrechtse Heuvelrug (Utrecht Ridge).

The preceding section on life histories can be read as a separate entity but can also be read in preparation of the section on generational walks.

From bad to worse

The first example of a generational walk is based on Simon Vestdijk's novel *De Zwarte Ruiter* (The Black Rider). It is set in the woods around the Ruiterberg estate in Doorn and centres on two leading figures, a young girl and her father. The father is a typical member of the conservative Pre-War Generation. In his opinion, father knows best. He is the kind of father who, when arguing with a child, tends to say '*end of discussion*', breaking off any further argumentation. This kind of behaviour has filled many children with despair.

When she was young, the father ill-treated his daughter, crippling her for life. In remorse the father changed his behaviour towards his daughter, but his ill-treatment worsened the fate of the child. Therefore, the saying '*from bad to worse*' is highly relevant. In despair and in a trance the girl wanders through the heathland near her father's estate, the Ruiterberg, where she encounters the Black Rider. The girl sets fire to some heather. Due to a fatal twist of fate the

heath catches fire and the girl perishes in the flames.

The idea of a Black Rider is based on a legend of the Spessart, a woodland in Germany. In this legend a father gambles away his daughter. When the winners of the dice game come to claim their prize the nobleman jumps on his horse, with his daughter riding pillion, and tries to flee the fortress. During this flight the daughter is killed.

This legend forms the background for the first generational walk through the town of Doorn. In our mind's eye Vestdijk's novel unfolds before us. The heathland is still there and the Ruitenberg estate still graces the landscape.

The saying '*from bad to worse*' has lost nothing of its meaning. Even in our day and age parents sometimes make decisions that make children '*jump out of the frying pan into the fire*'. Policy makers in organisations issue orders that go wrong. National governments and international bodies have been known to pursue a policy that does not improve but only worsens the situation. In these instances, the mechanism '*from bad to worse*' usually relates to the relationship between generations, often concerning general and sometimes specific generations as well.

For purposes of writing a paper, one can take parents whose generation is not very authoritarian. Initially, they are very forgiving towards their children. However, if this approach results in unwelcome behaviour abrupt harsh demands for discipline might be made, in which case the children can be expected to rebel. Numerous situations in society can be analysed on the basis of '*from bad to worse*'. Examining lives can sometimes bring such mechanisms to one's notice.

Generational scars

Being part of a social generation can in time lead to bottlenecks in the form of generational scars influencing one's life. If we take an imaginary walk through Doorn we first come across a large woodland studded with dozens of bungalows housing military victims of the Second World War and later military campaigns. The residents are provided help and support from a central building. The Second World War is a well-known cause of generational scars among citizens and the military. Later military operations have in turn affected later generations.

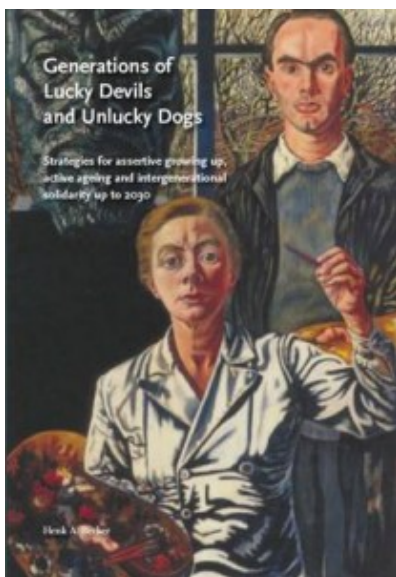
Continuing our walk we come across an entirely different kind of generational scar. In the heart of the town is a building that used to be a Calvinist church. Due to the sharp fall in the number of people who foster Calvinist religious convictions the members of the Calvinist church had to merge with other religious

communities, such as those of the Dutch Reformed Church. The Maartenskerk (church) now accommodates both Calvinists and members of the Dutch Reformed Church, a development that will have left many Calvinists with a generational scar.

Those who have lived in Doorn for many years can point out the spot where a kindergarten used to be. When the number of births in Doorn dropped starting in 1970, the number of under-fives decreased as well and the school became redundant. Perhaps not a dramatic generational scar, but a symbol of a radical social trend break nevertheless.

Those who wish to write a paper on generational scars can walk around their town and record the traces of such unwelcome trend breaks. If life histories have already been compiled then signs pointing to generational scars can usually be derived from this data as well.

Generations in the arts

Ch. Toorop - Three Generations - Museum Boymans van Beuningen Rotterdam

The town centre and rural areas around the town in particular boast numerous buildings that reflect a pattern of generations. Generations of affluent citizens who commissioned houses; generations of architects who were given the opportunity to express their artistic convictions in buildings; titled families who

built manor houses along a waterway just outside of town. Doorn features stately mansions built in the 17th century as country houses for wealthy people from Amsterdam. Of more recent date is a residence designed by architect Rietveld. During this walk we also come across several sculptures in the public space that reflect the difference between generations of artists and their donors. Those who focus their attention on buildings and works of art will make interesting observations, especially in cities. Take, for instance, remnants of the Jugendstil, originating from a generation of rather influential artists around the turn of the century.

Tours around historic buildings

Those who wander through Doorn will certainly want to visit 'Huis Doorn', originally the country seat of the bishops of Utrecht and occupied for many years in the 20th century by the last emperor of Germany. Huis Doorn is now a museum centred on the interbellum period. Its visitors include many seniors and particularly members of older generations from Germany. Members of younger generations, possibly on a school trip with a historical perspective, are also seen touring the manor house and its surrounding park. Huis Doorn and the history of the German emperor give generational walks through Doorn a special European distinction.

Quite a few readers of *Generations of Lucky Devils and Unlucky Dogs* will find one or more historical locations in their own town or city that attract visitors of different generations. This can arouse interest for generationally-aware tours through or past those sites.

A generational walk in 2050

An entirely different generational walk through a town like Doorn is one that explores what the town would be like in 2050. Doorn has housing complexes dedicated to the care of infirm senior citizens. Would care robots be put to use in these facilities in 2050 and what functions would they be able to perform? Doorn counts many restaurants and bars. Would robot waiters work in these establishments in 2050?

Surely, by 2050 '*the alternative workplace strategy*' would have been widely implemented. Many professionals would work a few days each week from home using the Internet and particularly video conferencing. International universities

would be able to provide top courses from decentralised, collaborating centres in any required language. This has already been sketched in this book. One chapter also mentions how language barriers can be bridged in the future.

Science courts

Explanatory notes

Those who wish to write a paper on generations can also opt to use a '*science tribunal*'. This approach was first taken when the debate on the environment first emerged. Practical issues came to light that could not be solved entirely by way of traditional debates between advocates and opponents. Differences of opinion can be mostly solved by involving a science tribunal, although this approach does not take into account the possibility that some problems cannot be solved at all.

Science tribunals are along the lines of a criminal court. Three roles are involved, each of which can be fulfilled by one or more people: firstly, the role of prosecutor; secondly, the role of defender; thirdly, the role of '*passive judge*'. Criminal judges do not first make their own judgement but try to discover the truth by asking both prosecutor and defender questions. As explained in the chapter on environmental issues, science tribunals were held in the Netherlands in 1982 with respect to the Social Debate on Energy Policy. In those days they were referred to as '*controversy sessions*'.

A science tribunal can be deployed for purposes of an educational paper to methodically debate a specific difficult issue. The author of the paper organises a science tribunal while collecting material for the paper. The tribunal holds one or several sessions, each dealing with one or several dossiers. The results of these sessions can be processed into knowledge concerning the central social issue.

Social justice between generations can be considered a serious social issue. How much should the older generations, the baby boom generations and the younger generations each contribute in order to ensure a fair distribution of the costs of pensions and health care up to 2050?

The same can be asked with respect to the environmental problems up to 2050.

Should any questions arise with respect to the operationalisation of variables while studying social generations, one or more science tribunal sessions can help to explain matters.

Training sessions on generationally-aware policy

The *Europe 2020 - A strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth* report provides clear evidence for the necessity of generationally-aware policy. It also shows that this kind of approach goes beyond what we have at our disposal today. New methods are required for studies, strategy formation and pre-assessment, called social impact assessment. This section contains a preliminary study.

Once the new methods are available policy makers and all other involved parties will need to attend training sessions to learn how to use them.

The main thing here is that there is no way to accurately predict the future of the countries concerned. The best possible policy is one that, prior to implementation, reduces the chance of our eventually regretting that policy to a minimum.

Suppose a generationally-aware policy is being considered for implementation in a certain part in society. Studies will first need to be done to show which social bottlenecks are involved and how the policy could be pursued. This is called the *preparatory phase*. This is followed by the *main phase* which in turn is followed by an *institutionalisation phase*. Each of these phases will now be discussed in succession. This phase model constitutes a checklist; it is, therefore, an overview of sub-analyses from which the author of a paper can choose.

The preparatory phase

Suppose a religious community wants to take a new approach to the generation-related decline in the number of its members and their activities. A second example is a university that aims to improve its courses and the way in which it practices science so as to bridge generational differences amongst its scientists.

Both these examples first require a *problem analysis* to determine the key *focus actor*. Is this focus actor a part of an organisation? An organisation as a whole? A collaboration between organisations? A combination of these actors?

Focus actors are the parties that must realise a strategy that is to be formulated. They are often a collaborating association made up of actors that are each other's competitors. Take, for instance, local communities or universities.

The next step is to list the focus actor's activities. What is the *mission*? Which *strategies* are currently in place? What *tactics* are involved? Which *operational planning* applies? What *phases* does one propose?

An organisation's official mission, such as is described in publicity brochures for instance, and its actual mission usually contain discrepancies. Copy out both the official mission and the actual mission. Sometimes the aims are difficult to put down in writing, but they certainly can be defined in guarded terms.

Problem analysis

What *problems* does the focus actor expect in realising the mission and other plans? Policy makers fairly often respond: 'It's not my job to have unsolved problems'. To get around this, policy makers can best be asked what dilemmas they have to contend with. Dilemmas are 'equally desirable (or undesirable) alternatives' to policy choices.

System analysis

Next, it is necessary to ascertain which organisations are involved in the planned policy. First, the focus actor is put on paper, from where an arrow diagram is drawn up containing the positions of all significant opponents. Which organisations must the focus actor reckon with?

Trend analysis

Which social developments must be considered when formulating a strategy? Which social developments have a heavy impact on the strategy and which have a lighter impact? A preliminary trend analysis gives a tentative idea.

Project design

The project design describes the target situation, including the deadline for achieving the target. It also involves several advisable interim situations towards the final goal and includes a list of available resources.

The preparatory phase starts with rough outlines which are then reviewed and improved bit by bit during the course of the preparatory phase.

The main phase

Those who draw up the strategy must try to put the main aspects of the problem and the solutions down on paper. A workable method is to first analyse and design in separate subgroups, then discuss the results in a plenary meeting, followed by another series of meetings in subgroups.

Environment scenarios

Those who help form a strategy tend to first consider developments around focus actor and opponents as following naturally from recent developments. To overcome this blinkered view several environment scenarios must be written up. In any case the consideration should include a trend scenario, a shrinkage scenario and a growth scenario. Several impeding developments should also be discussed so as to be sufficiently prepared for unexpected radical events.

Strategies

Which policy alternatives should be included in the considerations? The current policy, usually referred to as business as usual, will need to be included in any case. A moderate and a more risky strategy can also be included.

Pre-assessment

Each strategy's environment scenarios must be analysed. Which threats are at issue with respect to focus actor and opponents? Which opportunities do the actors have, both as regards established resources and hidden resources?

Decision-making

Decision-making concludes the main phase. All things must be considered. A phased plan specifies how the objectives can be realised.

The institutionalising phase

Next, it must be specified how the generationally-aware policy is to be embedded in the organisation. How should the focus actor do this? What manpower must be deployed? This phase also specifies what organisational units are needed. Take, for instance, departments and their cohesion.

Continuous assessment

A periodic formative assessment is required during the implementation of the policy. A summative assessment is done upon completion.

Training sessions

The above is called '*strategic learning*'. The activities produce results vis-à-vis strategic goals. The activities also require ongoing reflection and adjustment if necessary.

The training sessions need to address '*instant assessments*', or in other words lightning analyses. Some instances require that the cycle is completed within fifteen minutes or an hour. If the strategy that is to be formed involves serious implications, a lightning analysis is only a stopgap solution. The training sessions must also discuss medium-term and long-term policy processes.

Very experienced policy makers have learned - often the hard way - that completing the cycle is an absolute necessity as all too often it turns out that a strategy designed in haste eventually results in unwelcome surprises.

Five worked out cases

Case 1 : Generationally-aware policy in secondary education

The first case concerns secondary education. Those who work on this case are advised to first revisit the chapter in *Generations of Lucky Devils and Unlucky Dogs* on generations in education as well as the chapter on generations and language barriers.

This case takes an imaginary regional network of secondary education schools. The growing shortage of teachers over the coming years is the first problem set related to the dynamics of generations. The second problem set is the increasing shortage of pupils for certain subjects due to the fall in the birth rate. The third problem set is the English-language pre-university-plus courses for which language assistance is advised. Expected cutbacks are the fourth problem set. Virtual distance learning can solve the problem of long-term vacancies or a teacher's prolonged illness. Virtual distance learning enables one teacher to teach two classes, provided the class without a teacher does have a class assistant present.

An inspiring example is education provided in the Frisian language as discussed elsewhere in this book. The interested pupils live so far apart that they cannot be grouped into a class, so they are taught individually via virtual distance learning. Pre-university-plus courses are taught in English. Students usually acquire sufficient working knowledge; however, once complicated constructions have to be used multilingual communication support can prove necessary.

The Zuyderzee College merits particular attention. Its website contains information on computer-assisted learning as well as on the '*electronic learning environment*' (ELE) which eliminates the use of textbooks. Papers that are written on generationally-aware policy in secondary education should make special mention of ELE.

Case 2 : Generationally-aware policy in a religious community

The second case requires that the chapter in *Generations of Lucky Devils and Unlucky Dogs* on generational differences in the environment and religions is revisited, after which the relevant problem sets merit attention. The first problem set has to do with risk awareness. The relevant chapter has already pointed out that growing risk and risk awareness can cause an increase in the number of people who say they foster religious faith. Risk awareness is expected to grow over the coming years, particularly amongst the younger generations. The second problem set is that not many Dutch people still attend church. This poses a

problem for church communities, who are now looking for new ways to survive.

Sociologist of culture and religion Joep de Hart studies the situation with respect to religion in the Netherlands in his book entitled *Zwevende gelovigen: oude religie en nieuwe spiritualiteit* (Floating believers: old religion and new spirituality), which was published in Amsterdam in 2010 by Bert Bakker. The churches are dying but religion is not dying out. Approximately 40% of the Dutch population is a member of a church community and 15% attends church every week. Approximately 60% of the population believes in God or 'a higher force'. Two out of every three Dutch people believe in life after death. 40% believes in miracles and in the usefulness of prayer.

In other countries more and more church communities are establishing a '*virtual church*' alongside their traditional church organisation. In the Netherlands, the Protestantse Kerk in Nederland (PKN/Protestant Churches in the Netherlands) has already introduced a virtual church. Information on this church can be found on the Internet.

An interesting challenge with respect to generationally-aware policy is to design a '*virtual church*' for a religious organisation of one's own choice that caters to generational differences among its potential members. The Nederlandse Protestantenbond (Dutch Protestant Union) can serve as an example. Families with young children like to enjoy outdoor activities on Sunday mornings and therefore have little or no interest in church services, even if they are also geared to children. Middle-aged as well as senior believers usually want to spend their Sunday mornings enjoying nature and culture. A virtual church can organise services that can be attended via the Internet on weekday evenings. Distance meditation can also be presented. The components of a virtual church can be worked out in a paper.

Case 3 : Generationally-aware policy in university education

The third case requires that the chapter in *Generations of Lucky Devils and Unlucky Dogs* on generations in science be revisited. The first problem set presents the significant shrinkage that can be expected in the number of academics working in universities. The shrinkage can be expected as a result of the baby boomers retiring.

The second problem set is additional expected cutbacks. Presumably many vacancies will remain unfilled. A hidden resource in the Dutch academic system presents an opportunity. If universities join forces with respect to education a

significant amount of manpower could be deployed more efficiently, such as in the case of one discipline that is taught in several universities. During the first few years of the course the universities could share subjects such as the history of the discipline, statistics as well as research methods and techniques. Besides this communal part, the courses can also comprise a specific part geared to the peculiarities of the discipline. The Zuyderzee College can again serve as a tangible example. The manner in which generationally-aware virtual distance learning could be realised in the university system could be a topic for a paper. The specific features of the youngest generation of students ought to be discounted, particularly their IT skills. The specific characteristics of older generation university teachers can also be deployed systematically.

Case 4 : Generationally-aware policy in the practice of science

To work on the fourth case the chapter in *Generations of Lucky Devils and Unlucky Dogs* on generations in science should be revisited before examining the problem sets. The first problem set involves the ever-growing competition between universities, faculties and research groups. External assessments and rankings force the collective social actors involved to constantly heighten their research activities and publication behaviour. The second problem set is the necessity for ensuring not only acute top specialism but also a wide perspective on one's field of expertise. The occurrence of '*blinkered specialists*' must be prevented. The third problem set can be found in the hidden resources among emeriti and other senior scientists. To exemplify, an international market for top emeriti has emerged. Problem set number four relates to the hidden resources that can be found in the opportunities for universities to collaborate within their own country as well as abroad, the latter as part of the globalisation of science. Those who wish to write a paper on this topic can design a '*virtual institute of advanced studies*' (VIAS). Virtual Institutes of Advanced Studies can recruit English-speaking scientists from around the world. Top emeriti should be given special attention here.

Case 5 : Generationally-aware policy and the alternative working strategy

Those who wish to work on the fifth case must first reread the chapter on generations and language barriers in *Generations of Lucky Devils and Unlucky Dogs* . They are also advised to revisit Chapter 2 containing examples of generation patterns.

It is a well-known phenomenon that more people are mastering the advancing

English language in large parts of the Western world, although French-speaking countries and most other Mediterranean countries still do not have a working knowledge of English. The chapter on generations and language barriers shows that systems for multilingual communication, such as Sociolinguaf Franca, can overcome this shortcoming.

The alternative working strategy implies that paid work can be carried out for clients all around the world from alternative workplaces, such as one's own home. The globalisation of the labour market is in full swing. This means that assignments can be carried out in the language of the customer's country. Take, for instance, French and other Mediterranean languages. The work can involve education and training courses; or coaching; or administration and bookkeeping. Designing, testing and institutionalising distance working in accordance with the possibilities provided by the alternative working strategy requires quite a few organisational facilities. This constitutes a useful challenge for developing a training course and drawing up a master document.

In closing

Bonus chapter 15 containing '*frequently asked questions*' includes an example of a report on a generational walk. This bonus chapter will also contain an example of a paper pertaining to a form of generationally-aware policy.

Background information on designing a generationally-aware policy can be found in: Henk A. Becker 1997. *Social impact assessment: method and experience in Europe, North America and the Developing World*. Routledge, London. Also in Henk A. Becker & Frank Vanclay (eds.) 2003. *The International Handbook of Social Impact Assessment: Conceptual and Methodological Advances*. Cheltenham: Edward Elgar.

For the bonus chapter see: www.europegenerations.com

The book accompanies the European Year for Active Ageing and Solidarity between Generations 2012

<http://europa.eu/ey2012/>

About the author: *Henk A. Becker* was born in Greifswald, Germany, in 1933. In 1946 he emigrated to the Netherlands, where he obtained his sociology degree (cum laude) at Leiden University in 1958. From 1956 to 1964 he held a staff position within a government ministry. From 1964 to 1968 he was the head of the

research department of the Sociological Institute at the Netherlands School of Economics, which today is Erasmus University Rotterdam. He took his doctoral degree there in 1968 with a thesis on management careers, which concerned an early version of a normative career analysis and of a computerized career simulation. The University of Utrecht appointed him professor of sociology as well as of methodology of social research in 1968.

He organized his scientific work in line with the TRIPOD model, i.e., discussing (1) substantive issues, (2) methods and (3) meta-aspects of the relevant scientific discipline in a coherent manner. As regards substantive topics he is primarily concerned with careers and life in cohorts as well as in generations. As to methods he has published on computer simulations, cohorts analyses and social impact assessment. The meta-aspects concern the state of the art in sociology and related aspects of the science of philosophy. When lecturing at the University of Utrecht, he taught general sociology as well as the sociology of planning and policy.

He was dean of both a faculty and a sub-faculty and a committee member of science associations in the Netherlands and abroad. In 1996 he was knighted in the Order of the Netherlands Lion (Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw). In the year 2000 the International Association for Impact Assessment presented him with the Rose-Hulman Award for his work on demographic impact assessments.

In 1998 he turned 65 and was accorded emeritus status, since which time he continues his scientific work on a part time basis.

Henk Becker is married to Johanna Enzlin. The couple has two daughters and two grandsons.

A detailed biography is provided in Henk A. Becker & John J.F. Schroots (Eds) 2008. *Releasing the Potentials of Senior Scholars & Scientists*, Utrecht: Igitur.

About the author

Prof. dr. Henk A. Becker was born in Greifswald, Germany, in 1933. In 1946 he emigrated to the Netherlands, where he obtained his sociology degree (cum laude) at Leiden University in 1958. From 1956 to 1964 he held a staff position within a government ministry. From 1964 to 1968 he was the head of the research department of the Sociological Institute at the Netherlands School of Economics, which today is Erasmus University Rotterdam. He took his doctoral degree there in 1968 with a thesis on management careers, which concerned an early version of a normative career analysis and of a computerized career simulation. The University of Utrecht appointed him professor of sociology as well as of methodology of social research in 1968.

He organized his scientific work in line with the TRIPOD model, i.e., discussing (1) substantive issues, (2) methods and (3) meta-aspects of the relevant scientific discipline in a coherent manner. As regards substantive topics he is primarily concerned with careers and life in cohorts as well as in generations. As to methods he has published on computer simulations, cohorts analyses and social impact assessment. The meta-aspects concern the state of the art in sociology and related aspects of the science of philosophy. When lecturing at the University of Utrecht, he taught general sociology as well as the sociology of planning and policy.

He was dean of both a faculty and a sub-faculty and a committee member of science associations in the Netherlands and abroad. In 1996 he was knighted in the Order of the Netherlands Lion (Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw). In the year 2000 the International Association for Impact Assessment presented him with the Rose-Hulman Award for his work on demographic impact assessments.

In 1998 he turned 65 and was accorded emeritus status, since which time he continues his scientific work on a part time basis.

Henk Becker is married to Johanna Enzlin. The couple has two daughters and two grandsons.

A detailed biography is provided in Henk A. Becker & John J.F. Schroots (Eds) 2008. *Releasing the Potentials of Senior Scholars & Scientists*, Utrecht: Igitur.

<http://www.ucas.nl/>